

Západočeská univerzita Plzeň

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Správa jmění nezletilého dítěte

Aneta Jandová

Plzeň 2016

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Správa jmění nezletilého dítěte“
vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce JUDr. Jindřicha Psutky,
Ph.D. samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.“

.....
Aneta Jandová

„Chtěla bych zde poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení při psaní práce, za jeho cenné rady, připomínky a čas, které mi věnoval při řešení dané problematiky.“

Obsah

1	Úvod	1
2	Dítě	4
3	Práva a povinnosti nezletilého dítěte	11
3.1	Práva a povinnosti spojená s osobností dítěte	13
3.2	Práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti	16
3.3	Výživné	21
4	Správa cizího majetku	29
4.1	Správce	30
4.2	Druhy správy	32
4.3	Skončení správy	34
5	Správa jmění nezletilého rodiče	36
5.1	Správa s péčí řádného hospodáře	37
5.2	Souhlas soudu s právním jednáním	39
5.2.1	Příklady neběžných záležitostí správy jmění	45
5.3	Použití majetku a příjmů z majetku dítěte	51
6	Správa jmění nezletilého jinými osobami	55
7	Porušení povinností při správě	67
8	Odměňování	70
9	Zánik správy	72
10	Závěr	75
11	Seznam použitých zdrojů	78
12	Resume	83

1 Úvod

Téma této diplomové práce se dotýká občanského práva, konkrétně rodinného práva, které bylo v rámci rekodifikace soukromého práva zařazeno zpět do občanského zákoníku. Právní úprava dotýkající se dítěte, respektive správy jmění nezletilého dítěte, nedoznala ve výsledku zásadních změn, přesto k určitým odchylkám oproti předchozí účinné právní úpravě došlo. V souhrnu všechny změny byly vedeny úmyslem zákonodárce zajistit větší ochranu zájmům dítěte. To lze považovat za krok správným směrem. Nicméně ne všechny změny, respektive jejich zákonné provedení, jsou však šťastné. Určitá ustanovení s sebou přinášejí nemalé problémy, na něž již zpravidla občanský zákoník nedává odpovědi. Jedním z cílů práce je proto na takové nedostatky poukázat a předložit případné možnosti řešení.

Druhým cílem je podat přehled o zásadních skutečnostech dopadajících nejen na správu jmění dítěte, ale i obecně na majetkovou sféru dítěte. Potřeba právní úpravy a podrobné úvahy týkající se dítěte, v případě této práce jeho jmění, je zjevná. Jedná se o osoby, jimž je potřeba poskytovat zvýšenou ochranu. Tím spíše jedná-li se o jejich jmění, neboť to představuje materiální základ dítěte do jeho budoucnosti, tedy do doby, po dosažení zletilosti a zpravidla plné svéprávnosti.

Zabývat se však správou jmění dítěte a neuvést blíže termín dítě by nebylo vhodné. Na základě konzultace s vedoucím diplomové práce je proto na úvod práce zařazena kapitola s názvem „Dítě“. Termín je zde blíže rozebrán, především z pohledu zletilosti a svéprávnosti, neboť zejména se svéprávností dítěte určité záležitosti správy jmění souvisí.

Nutnost zvýšené ochrany poskytované obvykle nezletilým a plně nesvéprávným dětem, se projevuje v řadě práv a povinností, náležejícím výhradně jim. Samozřejmě všechna práva a povinnosti nesouvisí se jměním dítěte, přesto je vhodné se o nich alespoň okrajově zmínit. Rozsahový limit práce ovšem neumožňuje podrobné pojednání o všech právech a povinnostech dítěte, ani to není cílem práce, proto jsou vytknuty alespoň některá práva a povinnosti, mající vliv na jmění dítěte.

Ze souboru práv a povinností je pro tuto práci podstatná rodičovská odpovědnost. Ta představuje základ pro správu jmění dítěte, neboť správa jmění dítěte je jedním z práv a povinností pod ní podřaditelných.

Než je v práci však přistoupeno k pojednání o samotné správě jmění dítěte, nelze přehlédnout úpravu občanského zákoníku zakotvující obecná ustanovení správy majetku. Ta dopadá na správy jmění založené nejrůznějšími právními tituly. Opět se však jedná pouze o výše. Není ani možné o ní dlouze pojednávat, neboť podstata práce se zaměřuje jen na specifický segment správy jmění, tedy na jmění nezletilého dítěte.

Jak bylo nastíněno výše, problematická ustanovení zákona dopadají na právní jednání činěná v rámci zastupování dítěte ohledně jeho jmění, a to v nejrůznějších situacích. Některá z nich jsou blíže rozebrána. Není možné také nezmínit hlavní zásadu, kterou je veškerá správa vedena a která musí být vždy dodržena. Touto zásadou je péče řádného hospodáře.

Rodiče nejsou jediní, kteří jsou kompetentní ke správě jmění svého dítěte. Pravdou však je, že jsou to primárně právě oni. Nicméně v situacích jejich selhání nebo nemožnosti toto právo a povinnost vykonávat je potřeba, aby ke správě jmění dítěte byla soudním rozhodnutím určena jiná osoba. Vyčlenění správy jmění dítěte vykonávané jinými osobami do samostatné kapitoly pramení převážně ze skutečnosti odlišného rozsahu kompetencí, jimiž jednotlivé osoby při správě jmění dítěte disponují.

Se správou vykonávanou jinými osobami souvisí i případné odměňování za výkon správy. Kapitola „Odměňování“ byla do práce zařazena rovněž na základě konzultace s vedoucím práce. I odměnu je nutné podotknout, neboť se výrazně dotkne jmění dítěte. V případě správy jmění rodiči se obecně odměna neposkytuje. Nárok na ní mají pouze za splnění určitých podmínek. Při správě jmění rodiči tak jmění dítě být zasaženo nemusí, respektive výnos z něj. V případě správy jmění jinými osobami k zasažení výnosů ze jmění dítěte zpravidla dochází, ba co víc, může dojít i k zasažení samotného majetku dítěte. Takové případy tedy znamenají snížení jeho majetkové podstaty.

Jak bylo uvedeno výše, je správa jmění dítěte vykonávána osobou odlišnou od nezletilého z důvodu jeho větší ochrany. Taková osoba má povinnost spravovat jmění s péčí řádného hospodáře tak, aby bylo zajištěno dostatečné prosazování zájmů dítěte a nedocházelo ke zbytečnému snižování majetkové podstaty. Proto je

nutné upravit i případy, kdy se tak osoba spravující jmění nechová. Tedy ošetřit situace, kdy vznikne dítěti újma v souvislosti se správou jeho jmění.

Poslední kapitolu pak tvoří zánik správy jmění. Přináší s sebou převedení jmění či správy na dítě. Obvykle je na tento okamžik vázán i nárok na zmiňovanou odměnu.

2 Dítě

Pojem dítě se objevuje napříč nejrůznějšími právními odvětvími. Nejvýrazněji se logicky projevuje v právu občanském, zejména pak rodinném. Definici dítěte však občanský zákoník neuvádí, vychází se z definice obsažené v Úmluvě o právech dítěte. „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“¹ Takto vymezenému pojmu dítěte odpovídá v občanském zákoníku termín nezletilý.

Dítě, jako každá fyzická osoba, má právní osobnost. Nositelem práv a povinností se stává okamžikem narození živého dítěte. Za narození je obecně označován moment vypuzení dítěte z dělohy matky během druhé doby porodní. Aby bylo narozené dítě možné považovat za živé, je nutné, aby plod byl úplně vypuzen či vyjmut z těla matky a po narození projevoval některou ze známek života.

Právní osobnost má však i dítě dosud nenarozené, tzv. nasciturus, ale pouze za předpokladu, že se dítě narodí živé. Pokud by se dítě nenarodilo živé, uplatní se fikce, kdy se na něj nahlíží, jako by nikdy neexistovalo. Nemůže se tedy stát nositelem práv a povinností.

Aby nenarozené dítě mělo právní osobnost, musí být splněn zároveň s prvním předpokladem i druhý, spočívající v souladu právního jednání se zájmy nascitura. Dosud nenarozené dítě tak může zdědit majetek či ho lze obdarovat, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Zda je dané právní jednání pro nascitura prospěšné, nelze posuzovat pouze s přihlédnutím k hodnotě získaných aktiv, ale je nutné v každém konkrétním případě hodnotit aktiva komplexně s možnými pasivy, která budou se získanými aktivy nepochybně spojena. Půjde zejména o náklady, které bude nutné vynaložit na zachování získaných aktiv. V praxi to znamená posoudit, zda bude v zájmu dosud nenarozeného dítěte například nemovitost jemu darovaná, vzhledem k nákladům s ní souvisejícím. Těmi lze rozumět například náklady na opravy, údržby nemovitosti či placení daně. Pro posouzení prospěšnosti předmětné nemovitosti pro dosud nenarozené dítě budou důležité i další okolnosti. Například v jakém technickém stavu se nemovitost nachází, zda je možné ji využívat k bydlení, k pronájmu bytů či nebytových prostor, ale také například lokalita, v níž se nemovitost nachází.

¹ čl. 1 Úmluvy o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989

Právní osobnost trvá po celý život člověka. Během něho nemůže být nijak omezena ani jí nemůže být osoba zbavena. Zaniká až smrtí člověka.²

Na rozdíl od právní osobnosti, která náleží každému člověku, svéprávností každý člověk nedisponuje. Respektive její rozsah je závislý na rozumové a volní vyspělosti každého jedince. Rovněž odlišně od právní osobnosti může být svéprávnost omezena.

Mimo jiné je ze zákona omezena z důvodu nedostatku věku. Osoba, která nedovršila osmnáctého roku svého věku a není plně svéprávná, je tak oprávněna sama právně jednat jen v takovém rozsahu, jenž odpovídá rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Zde hovoříme o částečné svéprávnosti. Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku připouštějící důkaz opaku, neboť stupeň rozumové a volní vyspělosti je bezpochyby u každého dítěte individuální, proto je nutné zkoumat je v každém konkrétním případě. Vyspělostí rozumovou se rozumí schopnost dítěte rozpoznat důsledky svého jednání, a to nejen ty pozitivní, ale zejména ty negativní. Vyspělostí volní je míněna schopnost dítěte ovlivnit své jednání, zejména v návaznosti na uvědomění si možných negativních dopadů svého jednání.

Tato vyvratitelná domněnka však nedopadá na situace, ve kterých i zákonní zástupci potřebují k danému právnímu jednání přivolení soudu. K takovému právnímu jednání není dítě způsobilé ani v případě, že je schopné si uvědomit možné důsledky svého jednání a ovládat jej. Obecně lze říci, že čím nižší je věk dítěte, tím nižší je rozumová i volní vyspělost, nicméně to není vždy pravidlem.³

Svéprávnost, jako způsobilost samostatně vlastním právním jednáním nabývat práva a povinnosti, se tedy nabývá postupně v průběhu života. Plně svéprávným se člověk obvykle stává dosažením osmnáctého roku svého věku tzv. zletilostí. Nabytí plné svéprávnosti je však možné za určitých podmínek i před dosažením zletilosti. Těmito zvláštními případy je přiznání svéprávnosti soudem a dále nabytí svéprávnosti uzavřením manželství.

Přiznání svéprávnosti soudem je možné pouze na návrh nezletilého nebo jeho zákonného zástupce za předpokladu, že dítě dosáhlo šestnáctého roku svého věku a je osvědčena jeho schopnost se samostatně starat o své záležitosti, jakož

² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník:komentář. Svazek I. 1.* vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 127-137. ISBN 978-80-7478-370-8

³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., pozn. 2, s. 156-163

i se živit. Souhlasí-li s návrhem nezletilého jeho zákonný zástupce nebo v případě návrhu podaného zákonným zástupcem nezletilý, soud návrhu vyhová a nezletilému svéprávnost přizná. V ostatních případech návrhu vyhová, bude-li to v zájmu dítěte a jen z vážných důvodů. Co se rozumí ostatními případy, zákon nezmiňuje. Lze ale předpokládat, že takové situace budou zcela výjimečné. Zejména vzhledem k hledisku schválení návrhu pouze z vážných důvodů. Jinou situací lze rozumět případy, kdy dítě podá návrh, avšak rodič s ním nesouhlasí. Tímto nesouhlasem bude rodič bránit rozvoji dítěte, které bude velmi nadané, bude mít možnost žít či studovat v zahraničí. Obdobně i situace, kdy dítě rodiče mít nebude a nebude zde ani žádná vhodná osoba, jež by se o dítě starala. Vždy musí být ale splněna podmínka, že je dítě schopno se samostatně živit a starat se o své záležitosti.

Nabytí svéprávnosti uzavřením manželství je možné pouze ve výjimečných případech za podmínky dosažení šestnácti let věku dítěte a se souhlasem soudu. V takovém případě se dítě stává plně svéprávným. Na tento stav nemá vliv ani případný pozdější zánik manželství rozvodem, úmrtím druhého manžela, ani prohlášení manželství za neplatné.

Nutno poznamenat, že ačkoliv dítě nabývá plně svéprávnosti, nadále však zůstává nezletilé. Zletilost lze nabyt pouze dovršením osmnáctého roku věku. Od okamžiku získání plně svéprávnosti je osoba oprávněna k právnímu jednání v plném rozsahu, tedy může činit i taková právní jednání, ke kterým nebyla dříve způsobilá.⁴

Pro úplnost je nutné zmínit i zvláštní konstrukce způsobilosti nezletilého právně jednat, které však neznamenají nabytí plně svéprávnosti. Jedná se o způsobilost dítěte, které není plně svéprávné, samostatně právně jednat v mezích souhlasu daném mu jeho zákonným zástupcem ve shodě se zvyklostmi soukromého života, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno.

Potřeba zakotvení této způsobilosti vyplývá z běžného rodinného života, neboť není výjimkou situace, kdy rodiče posílají své nikoli plně svéprávné děti na drobné nákupy či nechávají na jejich volbě, jaký předmět si koupí k narozeninám či Vánocům. Vždy se však musí jednat o právní jednání učiněné v souladu se zvyklostmi soukromého života. Tuto podmínku je nutno posuzovat

⁴ RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty, xvi, s. 197. s. 24-35, ISBN 978-80-7400-578-7

v každém konkrétním případě s přihlédnutím k rodinným poměrům. Zpravidla se však bude jednat o záležitosti běžného života jako nákup potravin, jízdného v hromadné dopravě, lístku do kina a obdobné. Zároveň však dané právní jednání nesmí zákon zakazovat. Tak je tomu podle § 36 občanského zákoníku u právních jednání, ke kterým potřebují souhlas soudu i rodiče dítěte.

Souhlas může mít jakoukoliv formu. Je udělován dítěti, avšak je žádoucí, aby i třetí osobě, vůči níž je právní jednání činěno, byla známa vůle rodiče udělit dítěti souhlas. Jelikož mívá dítě zpravidla rodiče dva, postačí, pokud svou vůli vůči dané třetí osobě projeví jeden z nich. Například bude-li rodič nakupovat v maloobchodě se svým dítětem a prodavači se zmíní, že druhý den přijde nakoupit samo dítě, či objednanou dodávku pečiva vyzvedne samo dítě. Udělený souhlas však není absolutní, rodič jej může omezit a dokonce i odvolat. K omezení bude zpravidla docházet stanovením cenového limitu pro dané právní jednání dítěte. Nadále dítě zůstává způsobilé v rámci stanoveného limitu právní jednání učinit. Je-li souhlas odvolán, způsobilost dítěte právně jednat v daném rozsahu tím zaniká. V zájmu právní jistoty třetích osob však účinky odvolání nenastávají zpětně. Pouze do budoucna již není dítě způsobilé. I omezení či odvolání souhlasu je nutné projevit vůči dítěti i třetí osobě. Půjde o situaci, kdy je rodič s dítětem v obchodě a před prodavačem dítěti oznámí, aby si vybralo dárek. Omezení nastává ve chvíli, kdy rodič dítěti řekne, že předmět, který si vybralo, je drahý, přičemž to slyší i prodavač. Odvolání pak nastává, pokud rodič dítěti zakáže cokoli kupovat.

Další případ způsobilosti plně nesvéprávného dítěte právně jednat se týká provozování obchodního závodu či obdobné výtěžné činnosti a jednání s tím souvisejících. Vzhledem k povaze a náročnosti právních jednání spojených s provozování obchodního závodu je, na rozdíl od právního jednání činěného se souhlasem zákonného zástupce uděleného v souladu se zvyklostmi soukromého života, vyžadováno i přivolení soudu. Je tomu tak z důvodu ochrany třetích osob, neboť se předpokládá rozsáhlé spektrum právních jednání vůči širokému okruhu osob. Důvodem je také i ochrana majetkových zájmů a celkového rozvoje dítěte, jelikož se jedná o činnost zasahující do nemalé části jmění dítěte a zpravidla jde o činnost časově značně náročnou. Souhlas rodiče s právním jednáním činěné dítětem podle § 32 občanského zákoníku lze udělit zpravidla již dítěti nízkého věku, samozřejmě s přihlédnutím k povaze daného právního jednání. Provozování

obchodního závodu je však záležitostí daleko obtížnější, vyžadující vyšší nároky na intelekt dítěte. Proto se tyto případy budou nejčastěji vztahovat na děti starší, spíše se blížíci zletilosti.

Na základě uděleného souhlasu rodiči a přivolení soudu se dítě stává způsobilé k právním jednáním týkajících se provozování obchodního závodu. Bezesporu si nelze představit, že by s provozováním obchodního závodu nesouvisela i správa jmění jeho se týkající. Lze tak předpokládat, že bude-li dítě dostatečně intelektově vyspělé na to, aby mohlo činit právní jednání v rámci provozování obchodního závodu, bude dostatečně způsobilé i ke správě takového jmění. Jistě i to bude soudem posuzováno. Dítě se tím stává způsobilé pouze k právním jednáním, která souvisejí s obchodním závodem. Existuje-li vedle toho ještě jmění, které s obchodním závodem nesouvisí, nadále by měla být správa takového jmění vykonávána rodiči. Dá se mínit, že v rámci soudního rozhodnutí o přivolení soudu by tak mělo dojít k vymezení jmění, které bude spadat do obchodního závodu a které jmění budou tedy i nadále spravovat rodiče.⁵

Poslední zvláštní případ se týká způsobilosti nezletilého se zavázat k závislé práci. Nezletilý se podle § 35 odst. 1 občanského zákoníku k závislé práci může zavázat až po dosažení patnáctého roku věku. Současně s tím musí mít ukončenou povinnou školní docházku. Občanský zákoník stanovuje nově tyto podmínky jako kumulativní. Dochází tak k omezení způsobilosti dětí starších patnácti let zavázat se k pracovněprávnímu vztahu za situace, kdy ještě neukončily povinnou školní docházku. Jsou tedy omezení v možnosti získávat finanční prostředky tímto způsobem.

Výkon závislé práce pro nezletilé dítě znamená předně určitý příjem, popřípadě i možné náklady. K jejich správě jsou však oprávněni a povinni nadále jeho zákonní zástupci. Dítě se tedy stává způsobilé se zavázat pouze k pracovněprávnímu vztahu, nikoliv však ke správě příjmů z toho plynoucích.

Záměrem § 35 odst. 2 občanského zákoníku, který stanovuje oprávnění zákonného zástupce rozvázat pracovní poměr nebo smlouvu o výkonu práce nezletilého, je ochránit dítě v oblasti jeho vývoje, zdraví i vzdělání. Podmínkou je, že dítě nedosáhlo šestnácti let svého věku. Způsob rozvázání pracovního poměru ponechává občanský zákoník na zvláštní úpravě. Tím je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, který v § 56a stanovuje pro rozvázání pracovního poměru formu

⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol., pozn. 2, s. 164-172

okamžitého zrušení pracovního poměru. K platnosti okamžitého zrušení se však vyžaduje přivolení soudu, což podstatu okamžitého zrušení pracovního poměru poněkud nabourává. Rovněž se dané ustanovení může jevit jako nadbytečné. Zejména pro krátký časový úsek mezi nabytím způsobilosti dítěte se zavázat k závislé práci a dosažením šestnáctého roku věku, mezi kterým mají rodiče možnost okamžitě pracovní poměr zrušit. K tomu je nutné brát v úvahu i délku trvání soudních řízení.

Nejen omezená svéprávnost je důvodem, proč nezletilý požívají zvláštní ochrany. Dítě prochází určitým vývojem, ať už fyzickým či psychickým, který se obecně považuje za ukončený dosažením zletilosti. Od okamžiku nabytí osmnáctého roku věku se jedinec považuje za dospělého, plně vyvinutého a tedy již není zapotřebí, aby požíval zvláštní ochrany. Dítě představuje budoucí generaci společnosti, proto je nutné zabránit negativním vlivům působícím na dítě, jež se objevují ve společnosti jako takové, či přímo v jeho bezprostředním okolí, tedy rodině, a zajistit tak jeho řádný vývoj. Dítě je pro svou nezralost snáze ovlivnitelné a též náchylnější k podlehnutí negativním vlivům. Proto právní normy poskytují dítěti kromě občanských práv i další zvláštní práva zaručující řádný vývoj dítěte. Kromě obecné ochrany poskytované dítěti jako občanovi je mu poskytována i zvláštní ochrana osoby jako dítěte, a to nejen ta obecná, jež je poskytována všem dětem, ale i ochrana individuální, kterou vyžaduje konkrétní situace, v níž se dítě ocitlo.

Ochrana dítěte tak představuje široký souhrn podmínek nejrůznějšího charakteru, který zaručuje řádný vývoj dítěte. Do tohoto souhrnu lze zahrnout veškerou pomoc a podporu dítěte a jeho rodiny, materiální zabezpečení, zajištění vzdělání dítěte, též vývoj ve zdravém životním prostředí a další aspekty.⁶

Ačkoliv se za dítě obvykle považuje osoba, odpovídající definici v Úmluvě o právech dítěte, lze za dítě považovat i každého potomka svých rodičů bez ohledu na zletilost či svéprávnost. Ochrana poskytovaná právními normami dítěti se však dotýká pouze dětí plně nespovědných a nezletilých. Je to logicky

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Spisy právnické fakulty (řada teoretická), sv. 124. s. 19-24. ISBN 80-210-0694-3

z důvodu nezralosti těchto jedinců. Dále v práci bude pojednáváno o dětech ve smyslu nezletilých a plně nesvéprávných osob.⁷

⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Academia iuris, xxxviii, s. 328. s. 33. ISBN 978-80-7400-552-7

3 Práva a povinnosti nezletilého dítěte

Z důvodu potřeby poskytnout dítěti zvláštní ochranu mu jsou svěřena zvláštní práva a povinnosti, kterými jiní jedinci nedisponují. Cílem těchto práv a povinností je prospěch dítěte a takto musejí být vždy vykládána. Velké množství práv a povinností dítěte vyplývá ze samotného vztahu mezi dítětem a rodiči. Dítě a rodiče mají vzájemná práva a povinnosti přímo ze zákona, kterých není možné se vzdát. Ani s nimi nemohou volně nakládat ve prospěch třetích osob. Tím je vyloučena autonomie vůle, přestože jde o vztah soukromého práva. Pro případ vzdání se práva či povinnosti se na takové právní jednání hledí jako na absolutně neplatné a nebude se k němu vůbec přihlížet. Pro vázanost práv a povinností na osobu rodiče a osobu dítěte je vyloučeno i jakékoliv nakládání s právy či povinnostmi ve prospěch třetí osoby, jež by znamenalo také vzdání se jich. To je rozhodné zejména u těch práv a povinností, jejichž výkon lze vynutit na základě vydaného soudního rozhodnutí. Nejčastěji půjde o práva majetková, ale též i o právo na styk s dítětem.

Druhou skupinu lze spatřovat v právech a povinnostech, jejichž soudní vynucení je problematické, až prakticky nemožné, neboť tato práva a povinnosti mají morální charakter. Ačkoliv i tato práva a povinnosti vyplývají ze zákona, je jejich splnění velmi obtížné, protože zákon za jejich porušení nestanovuje žádnou přímou sankci. Ani těchto téměř nevynutitelných práv a povinností však není možné se vzdát.⁸

K výkonu práv nemůže být subjekt donucován, je na jeho vlastním rozhodnutí, zda je bude vykonávat či nikoliv. Pokud tedy není některé právo dítěte z jeho vůle realizováno, nelze na tuto skutečnost nahlížet jako na vzdání se práva, neboť v takovém případě by toto právo zaniklo, což není možné. Jedná se o pouhé nerealizování takového práva, které ale nadále existuje.

Zmiňovaná vzájemnost práv a povinností se projevuje zejména tím, že určitému právu, popřípadě povinnosti dítěte, odpovídá určitá povinnost či právo rodiče a naopak. Povinnosti rodiče spravovat jmění dítěte tak odpovídá právo dítěte, aby jeho jmění bylo spravováno primárně rodiči a aby správa byla řádná. Zpravidla se jedná o práva a povinnosti vyplývající přímo ze zákona, mohou se však objevit i práva zákonem neupravená. Tato vzájemnost však není absolutní,

⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, xxxi, s. 1349. s. 805. ISBN 978-80-7400-503-9

neboť vzájemnost se netýká všech práv. Určitá práva, ač je mají obě strany, náleží každému ze subjektů zvlášť a nejsou tak vázána na existenci práva a povinnosti druhé strany.⁹

Práva a povinnosti vyplývající ze statusového vztahu rodiče a dítěte mají různou povahu. Na základě rozdílnosti povahy a dalších aspektů lze tato práva a povinnosti různě dělit. Neexistuje však jednotné dělení a dá se říci, co autor, to jiné členění. Jedna z možných klasifikací práv a povinností představuje rozdělení na dvě široké skupiny. První skupinu tvoří práva a povinnosti dětí vůči rodičům, druhou pak práva a povinnosti rodičů vůči dítěti. Každá z těchto dvou skupin je autory použité literatury dále rozčleňována na podskupiny blíže určující charakter práv a povinností zařazených do každé skupiny. Práva a povinnosti dětí vůči rodičům tak lze rozčlenit na práva spojená s osobností dítěte, práva s majetkovým základem a práva odvozená z rodičovské odpovědnosti, popřípadě práva morálního charakteru. Rozdělení druhé skupiny zahrnuje práva a povinnosti rodičů spojená s osobností dítěte, rodičovskou odpovědnost a vyživovací povinnost. Kromě charakteru práv a povinností je pro zařazení do příslušné kategorie rozhodný i okamžik vzniku a zániku předmětných práv a povinností, který bývá u každé podskupiny stanoven odlišně.¹⁰

Největší pozornost bývá věnována samozřejmě právům dítěte a tomu zpravidla odpovídajícím povinnostem rodičů. Dítě však disponuje i značným rozsahem povinností, které má vůči svým rodičům. Oproti právům dítěte nejsou o nic méně důležité, neboť lze říci, že i povinnosti jsou stanoveny v jeho prospěch a též i ony mají za cíl zajistit jeho celkový řádný vývoj. Proto není možné je přehlížet.

Rozsah práv a povinností je jiný u dítěte nezletilého, plně nesvéprávného žijícího ve společné domácnosti se svými rodiči a jiný u dítěte třeba zletilého, plně svéprávného, schopného se samo žít, které žije samostatně ve své domácnosti bez rodičů.

Za výchozí lze považovat tzv. participační práva dítěte, která zabezpečují jeho aktivitu ohledně záležitostí jeho se dotýkajících. Jakkoli je dítě nezralé, plně nesvéprávné a nezletilé, vyjadřují jeho nárok na získávání informací, jakož i v návaznosti na získané informace a s ohledem na schopnost jim porozumět

⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 438-443. ISBN 978-80-7478-457-6

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 801-806

a zhodnotit je, vyjadřovat svůj názor a přání. Dále se zřetelem na dosažený stupeň svého vývoje i možnost projeveným názorem ovlivnit rozhodnutí o záležitosti, která se ho týká. Jakékoliv rozhodování rodičů týkající se záležitosti dítěte musí být učiněno za současného přihlédnutí k těmto právům. V rámci spravování jmění by tak rodiče s přihlédnutím k věku dítěte měli vždy zjišťovat jeho názor. Informovat ho o možnostech, jak lze s jeho jměním naložit, a s přihlédnutím k věku vyhovět jeho názoru popřípadě se k němu co nejvíce přiblížit. Realizaci těchto práv zajišťuje občanský zákoník zejména ustanovením § 867 odst. 2, kde stanovuje vyvratitelnou právní domněnku, podle které je dítě starší dvanácti let svého věku schopno přijímat informace, tyto hodnotit a utvořit si o nich vlastní názor.¹¹

Z důvodu zmiňované vzájemnosti práv a povinností a s ohledem na zaměření se spíše na majetkovou sféru práv a povinností není v následujícím pojednání o právech a povinnostech striktně dodrženo dělení práv a povinností dítěte plynoucí z použité literatury.

3.1 Práva a povinnosti spojená s osobností dítěte

Ačkoliv se jedná o práva a povinnosti čistě statusová, nelze říci, že by se správy jmění dítěte nedotýkala vůbec. Minimálně plynou ze statusového vztahu mezi dítětem a rodičem. Je proto vhodné se alespoň o některém stručně zmínit, i když je souvislost pouze okrajová.

Soubor těchto práv, popřípadě povinností, vychází ze samotné existence dítěte jako osoby i ze samotné povahy vztahu dítěte a rodiče jako vztahu statusového, proto lze mít za to, že jak z pohledu práv a povinností rodičů, tak z pohledu dítěte, nejsou tato práva obecně nijak časově limitována. Jejich vznik váže občanský zákoník na okamžik narození dítěte. Vznik vztahu rodiče a dítěte je pro matku stanoven okamžikem porodu, otcí vzniká na základě některé z domněnek otcovství. Pravidlo o vzniku práv však neplatí bez výjimky, jelikož zejména právo určit otcovství na základě druhé domněnky otcovství představované souhlasným prohlášením k počatému, dosud nenarozenému dítěti, lze realizovat ještě před vznikem samotného vztahu rodiče a dítěte. Jelikož se

¹¹ RADVANOVÁ Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. Právnícké učebnice, xix, s. 227. s. 99-100. ISBN 80-7179-182-2

jedná především o práva statusová, nemá na ně vliv dosažení zletilosti. Práva zcela nezaniknou, dojde však k jejich oslabení.

Jako příklady práv spadajících do této skupiny lze zmínit právo dítěte znát svůj původ, čímž se rozumí zejména právo určení otcovství a právo získat informace o svém osvojení. V rámci vzájemnosti práv tomu samozřejmě odpovídá i právo rodičů prohlásit či popřít rodičovství a další práva a povinnosti.

Významným právem této skupiny práv je osobnostní a absolutní právo dítěte mít jméno a příjmení, deklarující samotnou existenci člověka. Jde zároveň o právo a povinnost rodičů určit jméno a příjmení svému dítěti. Mít jméno a příjmení je důležité zejména pro umožnění identifikace osoba a pro odlišení od ostatních osob. Ačkoliv za dítě jednájí zpravidla jeho rodiče, jednájí však jménem dítěte. U veškerých právních jednání v rámci správy jmění tak rodiče uvádějí jméno a příjmení dítěte, sami pak vystupují pouze z pozice zákonných zástupců.

Co se rozumí jménem člověka, zakotvuje občanský zákoník § 77 jako osobní jméno a příjmení, pravidla pro určování jmen pak stanovuje zvláštní zákon, jímž je zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Jedná se o právo a povinnost obou rodičů, kteří by se na jméno měli shodnout. V případě neshody rodičů určí jméno dítěti soud. Určení jména dítěti soudem dopadá i na situace, kdy rodiče dítěte nejsou známi, zejména když bylo dítě nalezeno. Má-li dítě pouze jednoho právně určeného rodiče, rozhoduje o určení jména dítěte tento rodič. Lhůta pro určení jména dítěti, které je určováno na základě svobodné volby rodičů, činí jeden měsíc od narození dítěte.

Dítěti lze dát maximálně dvě jména, která však nesmějí být stejná. Výjimkou jsou děti cizích státních příslušníků, které mohou mít jmen více. Autonomii volby jména dále zákon o matrikách, jménu a příjmení omezuje stanovením pravidla vylučujícího dát dítěti ženského pohlaví mužské jméno a naopak, vyloučena jsou též jména zkomolená, zdrobnělá a domácká. Rovněž není možné, aby dítě mělo stejné jméno jako jeho žijící sourozenec týchž rodičů.

Příjmení dítěte vyjadřuje jeho příslušnost k určité rodině. Možnost volby příjmení dítěte je velmi omezena, jelikož příjmení dítěte se odvíjí od příjmení rodičů. Určení příjmení dítěti, a to i budoucímu dítěti, je jednou z podmínek pro uzavření manželství. Rozhodnou-li se snoubenci pro společné příjmení, přebírá automaticky dítě jejich společné příjmení. Možnost volby tak dopadá

pouze na situaci, kdy si každý ze snoubenců ponechá své původní příjmení. Mohou tedy zvolit pouze příjmení jednoho z nich. Není-li dítě narozeno v manželství, má příjmení jednoho z rodičů podle jejich dohody. Pokud je znám jen jeden z rodičů, má dítě automaticky jeho příjmení. Stejně jako u jména dítěte, pokud není znám ani jeden z rodičů, určuje příjmení soud.

Není vyloučena ani možnost případné dodatečné změny jména či příjmení. Tato situace může nastat v důsledku osvojení, kdy osvojitelé zvolí dítěti jméno nové. Ke změně příjmení v případě osvojení dochází přímo ze zákona. Osvojenec přebírá příjmení osvojitele. Změna příjmení je možná i u dítěte, které má příjmení své matky, neboť jeho otec není znám, a matka a její manžel shodně prohlásí, že příjmení určené pro jejich společné děti bude mít i toto dítě. Prohlášení je potřeba učinit před matričním úřadem. Neposlední možností změny jména či příjmení dítěte je na žádost rodičů, na které se musejí shodnout. U dítěte staršího patnácti let věku se musí přihlídnout k jeho názoru na změnu jména či příjmení. Bez jeho souhlasu není možné žádosti vyhovět a změnu povolit.¹²

Do majetkové sféry dítěte se rovněž promítne právo dítěte dát souhlas se svým osvojením. Osobnostní charakter práva je zde zřejmý, neboť výrazně zasahuje do statusového postavení dítěte. Osvojením dochází ke zpřetrhání vazeb na původní rodinu. Tedy původní rodiče ztrácejí možnost zastupovat své dítě a mimo jiné také právo jakkoli se podílet na správě jmění dítěte. Dochází tak k situaci, kdy je jmění dítěte spravováno osobami odlišnými od rodičů, o čemž bude pojednáno v dalších kapitolách.

Jde o právo dítěte odpovídající jeho participačním právům. Dítěti je dáno právo aktivně vystoupit a vyjádřit se k otázce změny jeho statutu. Podoba, jakou se podílí na rozhodování, je odvislá zejména od věku dítěte. Pokud dítě nedosáhlo věku dvanácti let, má právo se k osvojení vyjádřit. Jakmile dítě dovrší dvanácti let svého věku, je jeho souhlas podmínkou k osvojení. Dověšením dvanácti let věku se totiž presumuje schopnost dítěte porozumět institutu osvojení, jakož i posoudit důsledky s tím spojené. Od tohoto pravidla lze odstoupit, pokud by dítě nebylo zjevně schopné posoudit důsledky svého souhlasu, nebo pokud by to bylo v rozporu se zájmy dítěte. Tyto dvě výjimky však vždy musí být zjevně prokázány

¹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 801-806, 826-838

a nesmí o nich být pochybností. Hlavně z důvodu, že se jedná o omezení důležitého práva dítěte, které se týká podstatné změny jeho statusového stavu.

Právo dát souhlas ke svému osvojení je výhradním právem dítěte, které nemůže být nahrazeno souhlasem jiného. Před samotným prohlášením dítěte, ať staršího či mladšího dvanácti let, jej musí soud dostatečně řádně poučit o samotném institutu osvojení, o jeho důsledcích a všech právech s tím souvisejících, aby bylo zajištěno, že dítě pochopilo význam, účel i možné důsledky a v návaznosti na toto poskytnuté poučení si učinilo a prohlásilo svůj názor.

Nutno podotknout, že i rodiče mají právo dát k osvojení svého dítěte souhlas. Primárně mají rodiče právo mít dítě u sebe, proto mají též právo projevit vůli v případě takovéto trvalé změny statutu svého dítěte. Má-li dítě rodiče oba, je nutný souhlas obou. Osvojení je tak závažným zásahem do sféry dítěte, že pokud dítě rodiče nemá, je nutné, aby souhlas udělila osoba, která o dítě pečuje a má nad ním rodičovská práva.¹³

3.2 Práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti

Rodičovská odpovědnost je pro téma práce naprosto stěžejní, neboť správa jmění dítěte je jedním z práv a zároveň povinností, které z rodičovské odpovědnosti plyne. I zde je zjevná vzájemnost práv a povinností. Pro rodiče je spravování jmění svého dítěte právem, oni jsou primárně těmi, kdo mohou jmění spravovat, zároveň je to však jejich povinností, čemuž odpovídá právo dítěte, aby jeho jmění bylo spravováno, a to předně jeho rodiči. Správě jmění budou podrobněji věnovány následující kapitoly, proto je tato kapitola zaměřena spíše na ostatní práva a povinnosti z rodičovské odpovědnosti plynoucí.

Rodičovská odpovědnost je stěžejním prvkem ve vztahu rodiče a dítěte. Zahrnuje soubor práv a povinností, prostřednictvím nichž je zabezpečena péče o dítě v širším slova smyslu. Občanský zákoník ve svém § 858 uvádí, jako součást rodičovské odpovědnosti právo a povinnost pečovat o dítě, chránit a vychovávat jej, jakož i zabezpečit jeho vzdělání, být s dítětem v osobním styku, určit faktické místo jeho bydliště, jakož i ho zastupovat a spravovat jeho jmění. Stejně jako u ostatních, i tato práva a povinnosti je nutné vnímat jako práva a povinnosti činěná v zájmu dítěte, a takto musejí být vždy realizována.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 7, s. 151-168

Jak prozrazuje samotný termín, jde o soubor práv a povinností vázaných na osobu rodiče. Nezáleží na stavu rodičů, zda jsou oddáni, zda spolu žijí v rodinné domácnosti, podmíněna je pouze osobou rodiče. Rovněž je logickou podmínkou také plná svéprávnost rodiče. Jedině rodič plně svéprávný může vykonávat rodičovskou odpovědnost jako celek. Pečovat o dítě, vychovávat jej, spravovat jeho záležitosti a další. Není však výjimkou, že rodič není k plnění svých povinností a práv plně způsobilý, právo dítěte na výkon rodičovské odpovědnosti není řádně plněno či zde není osoba v podobě rodiče, která by rodičovskou odpovědnost vykonávala. V takových případech je nutné, aby do rodičovské odpovědnosti zasáhl soud, který jako jediný může rodičovskou odpovědnost jako celek, popřípadě jednotlivá práva a povinnosti, omezit, pozastavit výkon či jí může rodiče zbavit zcela. Dítě však na takové situaci nemůže doplácet, proto je nutné, aby byl řádný výkon obstaráván jinými osobami, jimiž zpravidla budou opatrovník, poručník, ale též i osvojitel.

Za standardní situace tak rodičovskou odpovědností disponují oba rodiče od okamžiku narození dítěte, až do doby dosažení plné svéprávnosti dítěte. K ustanovení jiné osoby pro výkon práv a povinností z rodičovské odpovědnosti tak dochází, pokud ani jeden z rodičů nemá rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Ve vztahu ke správě jmění těmito osobami bude rovněž pojednáno v této práci níže.¹⁴

Cílem práce není věnovat se podrobně jednotlivým právům dítěte plynoucích z rodičovské odpovědnosti. Jelikož se však jedná o stěžejní institut pro správu jmění, je proto vhodné se o těchto právech alespoň základně zmínit.

Péče o dítě se podle občanského zákoníku rozumí zejména péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Tím je naznačeno, že je péče míněna v nejširším slova smyslu, když v sobě zahrnuje jak fyzickou péči o dítě jako osobu, tak o jeho celkový rozvoj. Nejen péči, ale i celý výkon rodičovské odpovědnosti je nutné přizpůsobit stupni dosaženého vývoje dítěte.¹⁵ Od zakotveného práva a povinnosti pečovat o dítě, jakož i od práva jej vychovávat, lze odvodit právo zákonem výslovně neupravené, a to právo mít dítě

¹⁴ VESELÁ, Renata. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 177-180. ISBN 80-86432-48-3

¹⁵ VESELÁ, Renata. a kol., pozn. 14, s. 180-181

u sebe, což je zpravidla podmínkou pro řádnou péči. Pokud tedy dítě někdo protiprávně drží, má rodič právo požadovat jeho vydání.¹⁶

Pod péčí o dítě je zajisté možné podřadit výchovu dítěte. K zajištění výchovy jsou rodiče oprávněni užít výchovná opatření, jež musejí být přiměřená věku a dosaženému stupni vývoje dítěte a musejí ctít jeho lidskou důstojnost. Zároveň nesmí ohrozit jeho zdraví, život ani jinak jeho vývoj.

Rovněž s výchovou souvisí právo rodičů vybrat dítěti školu, zaměření jeho vzdělání a další záležitosti související se vzděláním dítěte náleží rodičům, neboť k výchově dítěte přispívá i jeho okolí, zejména vliv školy. Více než jinde by se zde měla projevovat participační práva dítěte, jelikož zejména zaměření vzdělání dítěte ovlivní i do budoucna po nabytí zletilosti a plné svéprávnosti. Rodiče tak mají zjišťovat názor dítěte a s ohledem na věk a dosažený stupeň jeho vývoje k němu přihlídnout.

Ochrana dítěte znamená chránění osoby dítěte včetně jeho zájmů proti každému, kdo by je ohrožoval. Ochrana stejně jako péče o dítě souvisí i s vykonáváním dohledu nad dítětem, který je potřeba přizpůsobit s ohledem na věk, temperament či rozumovou vyspělost dítěte.

Pro výkon shora uvedených práv a povinností je důležitý osobní styk s dítětem. Je právem každého rodiče, výrazněji se však projevuje v situacích, kdy dítě s rodičem nežije ve společné domácnosti. Jde o právo vázané na osobu rodiče, nelze jej tedy přenést na jinou osobu.

Tak jako téměř u všech rodičovských práv, i zde se preferuje dohoda rodičů, rozhodnutí soudu nastupuje teprve ve chvíli, kdy se rodiče nedohodnou. Pouze soud je také oprávněn toto právo omezit či z vážných důvodů styk zcela zakázat, pokud to bude v souladu se zájmem dítěte.

Osobní kontakt s rodičem nežijícím s dítětem ve společné domácnosti je upraven prvořadně s ohledem na zájem dítěte, ale musí být při tom respektováno právo rodiče se s dítětem stýkat. Proto bývá osobní styk upraven různými podmínkami. Může probíhat pravidelně v určitou dobu na stále stejném místě či v nepravidelných delších časových úsecích, což bude využíváno zpravidla tehdy, bydlí-li rodič v jiném státě či dokonce na jiném kontinentě. Rozsah pobytu je též různý, může být jednodenní, víkendový a další určení jiných dnů v roce zpravidla o prázdninách jarních, letních či vánočních.

¹⁶ RADVANOVÁ Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ, pozn. 11, s. 97

Kontakt může probíhat bez přítomnosti jiné osoby, jakož i pouze za její účasti. Pro řádný průběh styku je nutná komunikace mezi rodiči. Ti jsou povinni si poskytnout potřebnou součinnost, sdělovat si podstatné záležitosti týkající se dítěte a jeho zájmů a zdržet se všeho, co by narušovalo výchovu nebo vztah dítěte s druhým rodičem. Rodič, který má dítě u sebe, je povinen dítě na styk s druhým rodičem připravit a samotný kontakt umožnit.

Výchova se má ubírat směrem zajišťujícím, aby dítě vedlo řádný život. K tomu mají rodiče přispívat svým společenským vystupováním, vztahem k třetím osobám a ostatním členům rodiny, přístupem k práci, společenským hodnotám, jakož i celkovým způsobem života.

Pouze za předpokladu osobního kontaktu s dítětem lze nejlépe zjistit, co je v jeho zájmu či jaké právní jednání jsou aktuálně potřeba v jeho zájmu vykonat. Rodiče jednají za dítě jako jeho zákonní zástupci v právních jednáních, ke kterým není dítě způsobilé. Zastupování dítěte je neodmyslitelně spjato se spravováním jeho jmění, jelikož i při správě jmění musejí rodiče často jednat, čili zastupovat dítě. Zastupují jej společně, ale každý z nich může jednat sám. Pokud rodič jedná vůči třetí osobě, která je v dobré víře, sám, platí vyvratitelná právní domněnka, že jednal se souhlasem druhého rodiče. Opět i v zastupování dítěte se preferuje dohoda rodičů a soud rozhoduje na návrh jen za situace nemožnosti dosažení shody. Právo a povinnost zastupovat dítě rodičům nenáleží, pokud by hrozil střet zájmů dítěte s jejich zájmy.

V neposlední řadě je právem a povinností rodičů určit místo bydliště dítěte. Místem bydliště se rozumí faktické místo, kde žije a kde se koncentrují jeho zájmy. Na místě bydliště dítěte se musejí rodiče shodnout. Shoda se vyžaduje, i když je dítě svěřeno do péče jen jednomu z nich.¹⁷

Povinností stanoveným rodičům rodičovskou odpovědností samozřejmě odpovídá právo dítěte na jejich řádné plnění. Děti jsou však stanoveny i povinnosti, jež budou zejména zajišťovat řádné fungování rodinné domácnosti, a to nejen po materiální stránce, ale i budováním zdravého vztahu mezi rodičem a dítětem. Někdy půjde o povinnosti spíše morálního charakteru. Ty umocňují význam statusového vztahu rodiče a dítěte a jsou prakticky soudně nevynutitelná. Jindy půjde o povinnosti, které soudně vymoci zpravidla půjdou. Jde tak

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 7, s 188-194

o povinnost dětí dbát svých rodičů, ctít je, podrobit se výchovným opatřením, či podle svých možností pomáhat rodičům s rodinnou domácností. Poslední povinnost patří mezi ty, které se asi nejvíce z povinností v této skupině promítají do majetkové sféry dítěte.

Majetkovou sféru dítěte zasahuje v případě, že je dítě povinno přispívat na chod rodinné domácnosti finančními prostředky. To je možné po dítěti požadovat pouze, pokud získává peněžní prostředky pracovní činností. Musí se jednat o příjmy trvalé, za něž nelze považovat výdělek získaný na základě příležitostných brigád. Pokud dítě nemůže přispívat na chod finančně, je povinno se přičinit skrze domácí práce. Její povaha však nesmí dítě ohrožovat na zdraví ani v jeho dalším vývoji. Způsob a rozsah, jakým dítě vykonává práci či finančně přispívá na chod rodinné domácnosti, se tak bude lišit v závislosti na jeho schopnostech, možnostech, věku, zdravotním stavu a dosažení stupně celkového vývoje. Výkon domácích prací bude tak ve většině případů předcházet plnění povinnosti přispíváním peněžních prostředků, jelikož drobné domácí práce, spočívající v mytí nádobí, utírání prachu, vytírání a jiné úklidové práce, lze vyžadovat i po dítěti nízkého věku, které dosud není schopné a nemá ani možnost přispívat peněžními prostředky.

Povinnost podílet se určitým způsobem na chodu rodinné domácnosti náleží dítěti zletilému i nezletilému za předpokladu, že žije s rodiči nebo alespoň s jedním z nich ve společné rodinné domácnosti a je o něj řádně pečováno. Nebylo by v souladu s dobrými mravy požadovat po dítěti plnění této jeho povinnosti, pokud jej rodiče zanedbávají, týrají, či jinak o něj neprojeví potřebný zájem.

Účelem této povinnosti je hrazení odůvodněných potřeb rodinné domácnosti jako celku, nikoliv jejich jednotlivců. Hrazení potřeb domácnosti je však spíše sekundárním účelem, jelikož primárně se jí má dosahovat výchovy dítěte. Výkonem domácích prací si dítě osvojuje určité návyky, které si přenesou do budoucího života. Přispíváním peněžními prostředky na rodinnou domácnost je zase vedeno k hospodaření s penězi.

I když je zánik této povinnosti vázán zpravidla na zánik vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti, může tato povinnost trvat i po skončení povinnosti vyživovací, v důsledku vlivu výchovného charakteru této povinnosti, který má před ostatními účely přednost. Pokud nezletilé dítě nabude schopnost se

samostatně žít, avšak zůstává ve společné rodinné domácnosti, jeho povinnost podílet se na chodu rodiny nadále trvá.¹⁸

3.3 Výživné

Výživné jistě není jediným právem, jež má majetkový základ. Lze jej však považovat za zásadní, dotýkající se samotné existence dítěte. Proto je v této části práce pojednáváno pouze o právu na výživné, jakož i vyživovací povinnosti dítěte vůči rodičům. Nepochybně jde o problematiku velmi rozsáhlou, jež by vydala na samostatnou práci, proto je v následující části pojednáno pouze o některých jejích fragmentech.

Důvod vymezení vyživovací povinnosti v rámci samostatné skupiny práv a povinností s majetkovým základem lze shledávat ve skutečnosti, že vyživovací povinnost není součástí rodičovské odpovědnosti. Jedná se o samostatně stojící právo a zároveň povinnost stanovené přímo zákonem, které existuje bez ohledu na to, zda rodiče rodičovskou odpovědnost mají, či nemají.

Předmět jejich vyživovací povinnosti představuje výživné. „Výživné je především (kromě toho, že je pojmenováním právního institutu vyživování) označení majetkového souboru (věcí a jiných právních předmětů, o nichž platí, že jsou penězi ohodnotitelné), který poskytuje jedna osoba osobě druhé proto, aby ji vyživovala, tj. aby uspokojovala její životní potřeby. Výživné je také plnění, které je povinna poskytovat jedna osoba osobě druhé, a to buď na základě rozhodnutí a podle rozhodnutí, jež bylo vydáno na základě zákona a podle pravidel jím stanovených, anebo na základě dohody, která byla uzavřena na základě zákona, a v souladu s touto dohodou.“¹⁹ Pojem výživného nelze však omezovat pouze na představu nároku dítěte na stravu. Skrze výživné jsou zajišťovány nejen fyzické, ale také ostatní psychické potřeby dítěte. Rozsah výživného není ve prospěch dítěte poskytován pouze v rozsahu jeho odůvodněných potřeb, ale má právo na stejnou životní úroveň, jako mají jeho rodiče. Nicméně hledisko potřeb dítěte bude jistě představovat vždy v každém konkrétním případě důležitou roli, neboť ty jsou u každého dítěte rozdílné, a to s přihlédnutím k jeho věku, zdravotnímu stavu, koníčkům, přípravě na povolání a dalším.

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 930-933

¹⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., a kol. *Občanské právo hmotné 3. 5. jubilejní aktualiz.* vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 132. ISBN 978-80-7357-466-6

Výživné náleží dítěti, nikoliv rodičům či osobě pečující o dítě, ti mají pouze povinnost správy těchto částek. Primárně jsou povinni vyživovací povinností vůči dítěti jeho rodiče. Jejich vyživovací povinnost tak předchází ostatním vyživovacím povinnostem všech v úvahu připadajících osob, které ji vůči dítěti mohou mít. Vznik vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti je vázán na okamžik vzniku osobního vztahu rodiče a dítěte. Z toho plyne osobní charakter této povinnosti. Rodiče tak nejsou oprávněni přenést vyživovací povinnost na jinou osobu. Zároveň ani dítěti ale není umožněno se práv vzdát postoupením jiné osobě. Je zjevné, že lze předpokládat závislost zejména nezletilého a plně nesvéprávného dítěte na výživě od rodičů.²⁰

Nutnou podmínkou pro vznik nároku na výživné je skutečnost, že dítě není schopno se samostatně živit. Schopnost samostatně se živit není objektivně vázána na dosažení věku. Dnes je téměř již pravidlem, že i po dosažení zletilosti se dítě soustavně připravuje na budoucí povolání. Není tedy schopno se samostatně živit, a proto je nutné, aby jeho potřeby byly zabezpečovány k tomu příslušnými osobami.

Nabytím schopnosti se samostatně živit však vyživovací povinnost absolutně nezaniká. Absolutní zánik vyživovací povinnosti nastává až smrtí, popřípadě osvojením a otcí též popřením otcovstvím. Nastává tedy rodiči pouze v případě zániku osobního vztahu rodiče a dítěte. V každém jiném případě se jedná o zánik pouze relativní, jelikož pokud se dítě stane schopné se samostatně živit, a dojde-li k situaci, kdy tuto schopnost ztratí, vyživovací povinnost rodičů se obnovuje.

V zásadě mají vyživovací povinnost vůči svému dítěti oba rodiče, jsou-li známi. Jak bylo uvedeno výše, důležité je jejich postavení jako rodiče. Ostatní jako například, zda jsou oddáni, je pro vyživovací povinnost irelevantní. Naopak důležitou roli hraje skutečnost, zda spolu žijí ve společné rodinné domácnosti, kdo pečuje o domácnost, jakož i kdo má dítě v péči, pokud spolu ve společné domácnosti nežijí. Ačkoliv ji mají oba rodiče, neznamená to, že by se na jejím plnění podíleli stejnou měrou. Kromě uvedených skutečností se přihlíží k dalším nejrůznějším aspektům, které výši plnění výživného každým z rodičů činí

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 376. s. 258-267. ISBN 80-7239-192-5

rozdílným. Hodnotí se zejména schopnost, možnost a majetkové poměry rodičů, přihlídnout se musí také věku rodiče, jeho zdravotnímu stavu, možnostem výtěžku v jeho oboru, ochotě projít rekvalifikací, nezaměstnaností v daném oboru i regionu a další hlediska.²¹

Povinnost rodičů poskytovat nezletilému a plně nesvéprávnému dítěti trvá podle § 912 občanského zákoníku i za situace, kdy má dítě vlastní majetek, nicméně zisk získaný z takového majetku za současného použití příjmu z výdělečné činnosti nestačí k jeho výživě.

Jak již bylo zmíněno, důležitým hlediskem pro stanovení rozsahu výživného je kromě jiného fakt, zda spolu rodiče žijí ve společné domácnosti a kdo o dítě osobně pečuje.

Za standardní situace, kdy rodiče mají dítě ve společné péči a na výživě se podílejí oba rodiče, nevznikají zpravidla spory o rozsah, kterým se každý z rodičů na výživném podílí. Plnění vyživovací povinnosti v této formě péče bude probíhat formou osobní péče o dítě a hrazením jeho aktuálně vzniklých potřeb oběma rodiči. Jedná se o situaci, kdy jsou rodiče schopni se dohodnout na společné péči, jakož i na tom, jak bude kromě osobní péče, zabezpečena i materiální stránka potřeb dítěte. Každý z rodičů tak bude přispívat dle svých možností a schopností, aniž by musel být rozsah stanoven soudem.²²

Jinak je tomu, pokud jeden z rodičů svou vyživovací povinnost neplní, dojde k rozluce rodičů nebo jiné situaci, kdy výživa, jakož i osobní péče, zůstává pouze na jednom z rodičů. V tomto případě bude nutné určit výši výživného soudem. Povinnost hradit výživné v penězích bývá stanovena tomu z rodičů, který o dítě osobně nepečuje, jelikož výživné rodiče, jež o dítě osobně pečuje, je plněna právě převážně onou osobní péčí o dítě.²³ Výše výživného bude určena v penězích, obvykle v měsíčních splátkách, s přihlídnutím ke konkrétním okolnostem, jako možnostem, schopnostem rodiče, osobní péči druhého rodiče

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ., pozn. 20, s. 258-267

²² GREGOROVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Výchova, výživa a státní sociální podpora*. [online] Právní rozhledy 4/1999, s. 169. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptcojzhfpxa4s7grpxg5dsl4ytmoi&groupIndex=0&rowIndex=0&relationType=reference&referenceType=passive&referenceName=zakladnipredpis_c&originalDocumentId=onrf6mjzgyzv6ojufzygmojxfu2a&showLowerSectionsRelations=false&activeFacets=36340&sortType=rank-rp&firstPage=0¤tPage=0

²³ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 17. 10. 2006 sp. zn. IV. ÚS 246/06, náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 1. 2006 sp. zn. IV. ÚS 257/05

o dítě, či potřebám a zájmům dítěte, pakliže se rodiče na výživném nedohodnou. V případech výživného pro nezletilé dítě je tedy výživné vypláceno rodiči, který o dítě osobně pečuje, jenž má povinnost prostředky výživného spravovat, jelikož tyto náleží dítěti a nikoliv rodiči. Lze předpokládat, že i na tyto prostředky dopadá povinnost rodiče spravovat je s péčí řádného hospodáře, neboť se jedná o prostředky placené v zájmu dítěte, jež mají zajistit dosažení stejné životní úrovně dítěte s jeho rodiči.²⁴

Rozluka rodičů však automaticky neznamená svěření dítěte do péče jednoho z rodičů. Za splnění určitých předpokladů se nabízí i možnost řešení formou střídavé péče. Tedy o dítě v určitých a předem stanovených časových intervalech pečuje vždy jeden z rodičů a po skončení této doby, je o dítě pečováno druhým rodičem.

Zde se více než kde jinde promítne institut zákazu započtení proti pohledávce výživného na nezletilé a plně nesvéprávné dítě, neboť střídavá péče neznamená, že by nedocházelo ke stanovení výše plnění vyživovací povinnosti. Jako argumentem pro zákaz započtení je uváděna skutečnost, že výživné náleží dítěti a nejedná se tedy o pohledávky rodičů vůči sobě.

V zásadě má být výživné stanoveno oběma rodičům bez ohledu na to, zda jsou jejich příjmy srovnatelné, nebo naopak příjem jednoho z rodičů výrazně převyšuje příjmy toho druhého. I to vyplývá ze skutečnosti, že výživné je hrazeno ve prospěch dítěte, nikoli pro potřebu dorovnání příjmů rodičů. Za stavu placení výživného pouze rodičem s vyšším příjmem, by ve skutečnosti docházelo k započtení, jelikož by reálně platil pouze rozdíl mezi oběma částkami vyživovací povinnosti.

Vzájemné placení výživného za situace, kdy je dítě svěřeno do střídavé péče rodičů a částky jim stanovené vyživovací povinnosti jsou totožné, se jeví jako nelogické. Ačkoliv hledisko vzájemné komunikace mezi rodiči je do jisté míry pouze doplňkové, lze zastávat názor, že bude mít velký vliv na střídavou péči jako celek, s dopady právně na rozhodující zájem dítěte.²⁵ Nabízí se myšlenka, že pokud je nařizována střídavá péče, rodiče jsou schopni se dohodnout ohledně záležitostí dítěte, tedy i o materiálním zajištění jeho potřeb. Za situace, kdy jsou soudem určeny částky výživného pro oba rodiče stejně, by se tedy

²⁴ PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2001. s. 105-110. ISBN 80-7317-002-7

²⁵ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14

nabízelo započtení, neboť by nehrozilo, že by na započtení doplácelo dítě. Nebylo by zde tedy nebezpečí, že rodič, u nějž by se dítě právě nacházelo, by o částku výživného dítě ochudil.

Střídavá péče však neprobíhá vždy za ideálních podmínek. Jak bylo uvedeno výše, negativní komunikace mezi rodiči zpravidla nemůže být jediným důvodem, pokud v jejím důsledku není ohrožen zájem dítěte na střídavé péči, jakož i další hlediska, aby nebyla nařízena. Dítě je tedy svěřeno do střídavé péče, rodiče však nejsou schopni zásadnější součinnosti, proto v takových případech by mohlo hrozit, že by dítě o stanovené částky výživného při započtením, ač realizováno na základě dohody rodičů, bylo připraveno. Proto také nelze přehlížet kogentnost ustanovení zakazujícího takové započtení, a to i právě na základě dohody obou rodičů.²⁶

Takové jednání však nemusí v každém případě znamenat trestně právní odpovědnost za zanedbání vyživovací povinnosti. Touto otázkou se zabýval Nejvyšší soud České republiky, když stanovil, že pokud jsou děti blízkého věku, částky výživného jsou podobné, stejně jako jsou dětem zajištěny obdobné podmínky pro jejich vývoj, nemusí daná dohoda rodičů naplnit společenskou škodlivost, neboť pouhé porušení kogentního ustanovení zakazujícího započtení není pro vyslovení viny dostačující.²⁷

V situacích, kdy o dítě nepečuje žádný z rodičů, ale dítě je svěřeno do péče jiné osoby, bývá rozsah plnění vyživovací povinnosti stanoven oběma rodičům, je-li to možné. Každému je však výše plnění stanovena individuálně. Oba jsou tedy povinni hradit peněžitou částku na výživné jiné osobě, která o dítě osobně pečuje. Výjimku tvoří případ osvojení, kterým dochází ke zpřetrhání vazeb na původní rodinu, a tak přechází i vyživovací povinnost v plném rozsahu na osvojitele. I v těchto případech je částka výživného placena k rukám osoby pečující o dítě, která ji spravuje s péčí řádného hospodáře a hradí z ní veškeré potřeby nezletilého.

Samostatně je vhodné uvést případ péče o dítě jinou osobou vykonávanou formou pěstounské péče. V té lze spatřovat některé zvláštní rysy a odlišnosti. Předně podmínky pro všechny pěstouny jsou ze zákona stejné, zatímco u jiných

²⁶ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty, xviii, s. 126. s. 16-23. ISBN 978-80-7400-596-1

²⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012 sp. zn. 8Tdo 1219/2012

osob jsou stanoveny vždy individuálně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem soudním rozhodnutím.

Další zvláštnost lze spatřovat právě ve stanovení výživného a dalších příspěvků. Vyživovací povinnost i nadále leží na bedrech rodičů. Tak jako v jiných případech nutného autoritativního zásahu do vyživovací povinnosti, je jim stanovena soudem ve formě pravidelně se opakující peněžních částek, a to s výhradou změny okolností. Odlišně je však stanoven příjemce těchto plateb. Částky neplynou k rukám osoby pečující o dítě, která by je spravovala, nýbrž do rukou příslušného státního orgánu. Vyplácení výživného je nahrazeno vyplácením příspěvku na úhradu potřeb, jež probíhá skrze příslušný státní orgán, jímž je krajská pobočka Úřadu práce. Jde tedy o zvláštní konstrukci pravidla, že výživné náleží dítěti. Důvodem je pravděpodobně i skutečnost, aby případné vymáhání výživného po rodičích nezatěžovalo samotného pěstouna.

Jelikož příspěvek znamená jakési nahrazení výživného, náleží nárok na jeho výplatu dítěti. Z pohledu výplaty se již projevuje klasický model, kdy nárok má dítě, ale dávky jsou vypláceny pěstounovi, který je pro dítě spravuje.²⁸ Zároveň je třeba zmínit ustanovení § 961 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého se částka výživného, převyšující výši zmíněného příspěvku, stává jměním dítěte.

Nejedná se však o jediný příjem osoby v pěstounské péči. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, náleží osobě, která se nacházela v pěstounské péči ke dni dosažení zletilosti, jednorázový příspěvek při ukončení pěstounské péče. Jelikož se jedná již o osobu zletilou a zpravidla plně svéprávnou, bude příspěvek vyplacen přímo jí.

Dále zákon uvádí příspěvky, na které má za určitých podmínek nárok pěstoun. Jedná se o odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla.

Dítě může být také svěřeno do péče jiné osoby. V takovém případě mají rodiče i nadále vůči dítěti vyživovací povinnost. Výše je jim na základě § 956 odst. 1 občanského zákoníku určena soudem a jsou povinni je platit k rukám pečující osoby, která je spravuje a užívá na potřeby dítěte, stejně jako v jiných případech.

²⁸ NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. 1. vyd. Praha: Linde, 1995. s. 114-117. ISBN 80-85647-84-2

V neposlední řadě, kdy je o dítě pečováno jinou osobou než rodičem, je potřeba zmínit případ nařízení ústavní výchovy. O ústavní výchově rozhoduje soud, proto je logické, že i stanovení výše výživného náleží jemu. Stejně jako v ostatních případech se při stanovování výše výživného přihlíží ke stejným hlediskům. Kromě těch bude významná také skutečnost, jaké všechny potřeby dítěte budou obstarány ústavem, do kterého je dítě umístěno, a které zůstanou na rodičích. Jelikož je osobní péče o dítě vykonávána ústavem, je rozumné, aby výživné bylo hrazeno k jeho rukám, konečné určení je však odvislé od rozhodnutí soudu. I v tomto případě bude výživné představovat příjem dítěte, jež bude ústav spravovat a hradit z něj potřeby dítěte.²⁹

Nutnost stanovit vyšší vyživovací povinnosti soudním rozhodnutím je zde tedy obvykle v případech, kdy není dítěti danou osobou k tomu povinnou poskytována osobní péče, popřípadě jinou formou hrazeny potřeby dítěte, jíž by docházelo k plnění vyživovací povinnosti. Zajistit zájmy dítěte je tedy nutné autoritativním rozhodnutím.

Nejen že má dítě právo na poskytování výživného od svých rodičů, ale za určitých podmínek má samo povinnost poskytnout výživné svým rodičům. Vyživovací povinnost vůči svým rodičům má dítě bez ohledu, zda je zletilé či nezletilé, či zda žije s daným rodičem ve společné domácnosti. Podmínkou je však jeho schopnost a možnost se samostatně živit a zároveň jím dosažené příjmy musejí poskytování výživného umožňovat. Musejí být tedy dostatečné jak pro pokrytí vlastních potřeb, tak ke krytí potřeb rodiče.

K hrazení výživného pro svého rodiče je však dítě povinno pouze za situace, že je rodič na dítěti v rámci výživného závislý, jelikož nedosahuje vlastních příjmů, či jeho jsou jeho příjmy nedostačující. Zpravidla se tak bude jednat o situace, kdy rodiče již nejsou výdělečně činní a nemají nárok na starobní důchod či jeho výše není dostačující. Jelikož se jedná o vyživovací povinnost subsidiární vůči vyživovací povinnosti mezi manžely, má dítě povinnost poskytnout rodiči výživu pouze za situace, kdy ji nemůže poskytnout manžel rodiče. Povinnost dětí však není vázána na to, zda a v jaké míře plnil rodič svou zákonnou vyživovací povinnost vůči němu, nicméně lze předpokládat, že to bude vždy důležitým hlediskem pro posouzení souladu plnění takové povinnosti s dobrými mravy. Lze si jen stěží představit, že by bylo spravedlivé požadovat

²⁹ NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ., pozn. 28, s. 120-122

plnění povinnosti po dítěti, jež bylo ze strany svých rodičů týrané nebo jinak zanedbávané.

Vyživovací povinnost vůči svým rodičům má každé z dětí. Mají-li však rodiče vícero potomků, je každý z nich povinen nikoliv solidárně s ostatními, ale každý podle svých možností a schopností.³⁰

Ačkoliv bude v převážné většině plnění výživného poskytováno v penězích, není však vyloučeno ani plnění prostřednictvím poskytování osobní péče o rodiče. Stejně jako u vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti, i zde nepůjde o hrazení pouze nákladů na stravu, ošacení a podobné, ale i o přiměřené náklady na psychické potřeby rodiče. Rodič má nárok na slušnou výživu. Ačkoliv není slušná výživa zákonem definována, lze pod termín zahrnout právě i náklady na jiné osobní potřeby, jako například přiměřené náklady na kulturní život. Vždy se však bude jednat pouze o potřeby dané konkrétní osoby, nikoliv rodiny jako celku. Zánik této povinnosti je stejný, jako v přecházejícím případě, absolutně zaniká smrtí, ať již rodiče či konkrétního dítěte. Ostatní případy představují relativní zánik.³¹

³⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 6. 1927 sp. zn. R I 571/27

³¹ HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině: komentář a předpisy související*. 6. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. s. 215-217. ISBN 80-7201-451-X

4 Správa cizího majetku

Při nahlédnutí do občanského zákoníku narazíme na díl „Správa cizího majetku“ nacházející se však, na rozdíl od správy jmění dítěte, v části „Absolutní majetková práva“. Jedná se o ustanovení obecné, které se subsidiárně použije na všechny případy, kdy dochází ke správě majetku ve prospěch někoho jinou osobou. Ačkoliv důvodová zpráva k občanskému zákoníku výslovně uvádí, že se tento díl nepoužije kromě jiného ani na správu jmění dítěte, právě z důvodu zvláštní úpravy této správy v části „Rodinné právo“³², je vhodné se o této obecné úpravě zmínit a uvést alespoň určité odlišnosti, jež jsou v obou úpravách zakotveny.

Definici správy zákon výslovně neuvádí, lze ji vykládat jako povinnost správce starat se o majetek jemu svěřený ve prospěch někoho jiného. Na rozdíl od části pojednávající o správě jmění nezletilého dítěte, zmiňují obecná ustanovení správy pouze pojem majetek. Majetkem se rozumí pouze aktiva, zatímco jedná-li se o jmění, zahrnuje správa aktiva i pasiva. Není ale důvod, aby se i tato část občanského zákoníku nevztahovat na jmění jako celek, či jeho určitou část. Ač je uvedena správa cizího majetku, je nutné tím rozumět správu jmění, neboť případy, kdy by se jednalo čistě o správu majetku, budou spíše výjimkou, jelikož téměř při každé správě vznikají určitá pasiva. Při správě budovy bude tedy správce obvykle spravovat i náklady s ní související či při správě vzniklé.³³

Ačkoliv není vyloučen při správě cizího majetku dvoustranný právní vztah, tak tomu bude, pokud vlastník bude představovat zároveň beneficenta, primárně však správa cizího majetku představuje právní vztah trojstranný. Naopak správa jmění dítěte představuje primárně vztah pouze dvojstranný, tedy rodiče v pozici správce, popřípadě jiná osoba, a druhou stranu představuje dítě.³⁴

³² důvodová zpráva k § 1400 až § 1404 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³³ SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře, xvi, s. 1260. s. 1153. ISBN 978-80-7400-499-5

³⁴ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář (§ 1400-1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckovy komentáře, xx, s. 544. s. 31-35. ISBN 978-80-7400-548-0

4.1 Správce

Jelikož správa cizího majetku může vznikat na základě různých právních titulů například na základě smlouvy, soudního rozhodnutí, porušením povinnosti či přímo ze zákona, nestanovuje občanský zákoník žádná zvláštní pravidla upravující podmínky pro osobu správce. Konkrétní podmínky se tak odvíjejí od zvláštní úpravy jednotlivých právních vztahů, s nimiž správa cizího majetku souvisí. Obecně tedy může být správcem jakákoliv fyzická či právnická osoba, které byl svěřen majetek a která je odlišná od osoby, jejíž majetek je předmětem správy. Jedinou obecnou podmínkou u fyzické osoby je její plná svéprávnost. Právní moc rozhodnutí o omezení svéprávnosti má za následek zánik funkce správce, stejně tak právní mocí rozhodnutí o osvědčení úpadku správce. Plná svéprávnost je tak společným znakem se správou jmění nezletilého jeho rodiči.

Důraz je kladen na osobní výkon funkce správce. Zatímco rodiče mohou uzavřít smlouvu s jinou osobou, zpravidla z důvodu potřeby odborných znalostí při výkonu správy jmění dítěte, o správě celého jmění dítěte, v případě správce dle ustanovení o správě cizího majetku sice rovněž může dojít k pověření jiné osoby, ale nikoliv celou správou, nýbrž pouze jednotlivými právními jednáními, která jsou v rámci správy činěna. Správce není zpravidla vázán pokyny beneficenta, proto se lze pravděpodobně domnívat, že je možné na jinou osobu přenést pouze právní jednání, u něhož se diskreční pravomoc správce neprojevuje. Při placení daní se uvážení správce uplatňovat nebude, zatímco v případě rozhodování o investici finančních prostředků, se bezpochyby diskrece promítne a takové právní jednání zpravidla nebude tedy možné svěřit jiné osobě. Zejména právě diskrece bude zajišťovat charakter osobního výkonu správy, jež musí být při správě vždy zachován. Nutno podotknout, že je ovšem možné, aby na základě právního důvodu vzniku funkce správce, došlo k odlišnému ujednání podmínek, za nichž může správce delegovat správu na další osobu, což zpravidla u správy prováděné rodiči nebude možné.³⁵

Ani v případě správy jmění zákonnými zástupci, nejsou rodiče povinni jednat dle pokynů dítěte. Vzhledem k podstatě této správy, již je potřeba ochrany nejen jmění dítěte, neboť dítě není dostatečně způsobilé, aby se o své jmění mohlo starat samo, by jednání podle pokynů dítěte bylo v rozporu se samotným účelem této správy. Nicméně více než u jiného druhu správy jmění, bude právě při této

³⁵ SPÁČIL, J. a kol., pozn. 33, s. 1155-1157

správě kladen důraz na zjišťování názoru dítěte a s ohledem na jeho vyspělost i činění právního jednání v souladu s jeho názorem, či přáním, neboť to plyne z jeho základních práv, jimiž jsou práva participační, jak již bylo zmiňováno.

Nepatrně rozdílně je od správy jmění dítěte stanoveno také odměňování správce. Již první rozdíl je v nároku na odměnu. Zatímco rodiče za správu jmění dítěte obecně nárok na odměnu nemají, jinak je tomu všeobecně u správce cizího majetku. Ustanovení § 1402 odst. 1 stanovuje nárok správce za výkon správy. Jelikož se správce výkonu funkce ujímá na základě svého souhlasu, bude odměna obvykle záviset na ujednání mezi stranami. Pokud však k ujednání nedojde, nastupuje zmiňované ustanovení, jež zakotvuje vyvratitelnou právní domněnku o odměně obvyklé. Jedná se o odměnu, která je obvykle vyplácena v místě a čase výkonu správy, jakož i s ohledem na rozsah správy. Rovněž se zákon nezmiňuje, z čeho se taková odměna hradí, oproti ustanovení o případné odměně pro rodiče či opatrovníka, jakož i poručníka.³⁶

Jednání zákonných zástupců či opatrovníka za dítě je striktně dané. Jednají jeho jménem na jeho účet a nemůže tomu být jinak. Jde tedy o zastoupení přímé. V případě správy cizího majetku zastoupení jednoznačné není. Platí vyvratitelná právní domněnka o zastoupení, tedy činění právního jednání správcem jménem beneficenta, nicméně uplatněno bude často na základě dohody i zastoupení nepřímé. Rozdíl se projevuje ve skutečnosti, koho dané právní jednání zavazuje. Zatímco při přímém zastoupení je zavázán beneficent, v případě správy rodiči tedy dítě, v případě nepřímého zastoupení, kdy správce jedná jménem vlastním, je zavázán správce společně s beneficentem. V případě beneficenta jen do výše spravovaného majetku.³⁷ Zásadnější je však, aby třetí osoba, vůči které jednáno, věděla o tom, že správce jedná na účet beneficenta. Ve druhém případě, kdy správce jedná vlastním jménem, bude pro třetí osobu zpravidla obtížnější rozpoznat fakt, že správce jedná na účet beneficenta. Proto jsou v takové situaci zavázáni jak správce, tak i beneficent a to společně a nerozdílně.³⁸

Rovněž jako je možné, aby jmění dítěte spravoval jen jeden rodič, tak i oba rodiče, je i při správě cizího majetku možná kumulace osob na pozici správce. Občanským zákonem je označena jako správa společná. Rodiče jednají

³⁶ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol., pozn. 34, s. 80

³⁷ HRUDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část: absolutní majetková práva*. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 266-267. ISBN 978-80-7380-495-4

³⁸ SPÁČIL, J. a kol., pozn. 33, s. 1167-1169

ze zákona společně, avšak jednat může i každý sám. Oproti tomu správci při správě cizího majetku rozhodují dle vyvratitelné právní domněnky zakotvené § 1428 většinou hlasů, kdy se předpokládá, že každý disponuje jedním hlasem.³⁹

4.2 Druhy správy

Správu cizího majetku lze dělit podle různých hledisek. Základní jsou dva druhy, a to správa prostá a plná. Odlišujícími hledisky je kromě účelu též rozsah působnosti správce, jež souvisí právě s účelem, kterého má být správou dosaženo.

Hlavním cílem správy prosté je zachování svěřeného majetku a k tomu také směřuje rozsah působnosti, jímž správce při správě disponuje. Jeho jednání se zaměřuje na zachování svěřeného majetku, co do podstaty, nejedná se tedy o požadavek na zachování obvyklé hodnoty majetku. Předně to vyplývá ze skutečnosti, že správce disponuje omezenými možnostmi při nakládání s majetkem. Nemůže tak reagovat na vývoj trhu, popřípadě jiné skutečnosti, jež hodnotu svěřeného majetku ovlivňují.

Za první omezení lze považovat neslučitelnost prosté správy se sledováním dosažení zisku. V případě vytváření zisku by docházelo k narušování účelu, jímž je pouze zachování majetku. Prostá správa by pak ve své podstatě nebyla prostou, ale plnou.

Výslovná omezení jsou správci stanovena též pro případ změny účelu, k němuž je majetek využíván. Obecně je dispozice s majetkem zaměřená tímto směrem správci zakázána vyjma případů, kdy mu k tomu beneficiant, respektive všichni beneficianti, udělí souhlas. Zajímavá je souvislost s ustanovením, jež zakládá možnost správce, v případě, kdy beneficiant bez spravedlivého důvodu odmítne dát souhlas s daným právním jednáním, žádat nahrazení takového souhlasu soudem. Odmítne-li tedy beneficiant udělit souhlas například ke zmiňované změně účelu majetku, což znamená realizaci svého práva o takové skutečnosti rozhodnout, může být výkon jeho práva negován udělením souhlasu soudu s takovou změnou, kterou beneficiant na základě svého práva odmítl. Lze se tedy domnívat, že dané ustanovení § 1404 občanského zákoníku je tu zejména pro ochranu zájmů většiny beneficiantů, v případech jejich kumulace.

Rovněž zcizení předmětného majetku je zásadním rozhodnutím, nejen pro rozpor s podstatou prosté správy. Proto je i zcizení umožněno pouze

³⁹ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol., pozn. 34, s. 177-178

za překladu souhlasu beneficenta. Předně ustanovení umožňující zcizení hovoří o zcizení něčeho ze spravovaného majetku, nemělo by se tedy jednat o zcizení celého majetku. Zcizení je možné však jen z důvodu zachování hodnoty, podstaty a účelu majetku, či vyžaduje-li to zaplacení dluhů souvisejících s tímto majetkem. V jiných případech je to možné pouze za protiplnění. Tím je v podstatě vyloučeno možnost darování takového majetku, a to i když s tím beneficent udělí souhlas.

Dále je správce limitován při nakládání s finančními prostředky. Omezení je stanoveno velmi široce, když zákoník stanovuje povinnost s nimi nakládat obezřetně. Nabízí se tedy myšlenka, zda obezřetnost neplyne již ze samotné hlavní zásady, tedy spravovat majetek s péčí řádného hospodáře. Blíže je poté obezřetnost při nakládání s finančními prostředky konkretizována v § 1432 a následujících občanského zákoníku.⁴⁰

Druhý typ správy představuje správa plná. Z logiky věci plyne, že nepůjde o pouhé zachování majetku. Cílem je rozmnožit, zhodnotit svěřený majetek, dosahovat z něj zisku. Tomu jsou přizpůsobeny kompetence správce, jež jsou stanoviny nejširším způsobem. Oproti prosté správě je tak správce oprávněn majetek zcizit, zatížit, či změnit účel, aniž by k tomu potřeboval souhlas beneficenta. Obecně tak pro něho limity představují pouze obecné povinnosti v popředí s povinností správy s péčí řádného hospodáře. Neznamená to ovšem úplnou svévůli, neboť vše, co činí, musí sledovat dosažení účelu správy a být v souladu se zájmem beneficenta, v jeho prospěch. Rozsah působnosti správce bude zpravidla vždy konkretizován v daném právním titulu, na jehož základě ke správě cizího majetku dochází.⁴¹

Kromě výše zmíněných dvou základních typů správy cizího majetku zákon zmiňuje v § 461 odst. 1 občanského zákoníku i další druh správy. Jedná se o běžnou správu, kterou vykonávají v pozici správce zákonný zástupce či opatrovník při správě jmění zastoupeného. Jedná se tedy o případ správy jmění dítěte, kdy je aplikace obecná ustanovení správy cizího majetku vyloučena. Odlišnou běžnou správu od prosté a plné také činí fakt, že správa plná či prostá může být, na základě právních důvodů vzniku správy, různě modifikována. U správy běžné to zpravidla možné není. Nebude tedy možné, aby si rodiče

⁴⁰ SPÁČIL, J. a kol., pozn. 33, s. 1158-1162

⁴¹ SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol., pozn. 34, s. 117-119

s dítětem ujednali, že pro případ neběžné záležitosti dispozice s nemovitou věcí, nebudou potřebovat souhlas soudu.

Ve svých ustanoveních § 1411 a následujících občanský zákoník zakotvuje základní povinnosti při výkonu správy. Jiná práva a povinnosti mohou být, a zpravidla tomu tak bude, ujednána smluvně. Nalezneme řadu povinností, jež se shoduje s povinnostmi rodičů, jako například hlavní zásada správy s péčí řádného hospodáře, povinnosti jednat v zájmu beneficenta a další. Existují bezesporu i povinnosti, kterými se obě správy liší. Rodičům obvykle není stanovena povinnost sepsat jmění dítěte, či jeho majetek pojistit, zatímco správce cizího jmění v určitých případech tuto povinnost má. Rovněž rodiče nejsou povinni nejméně jednou ročně podávat dítěti vyúčtování ze správy. Nalézt by se daly i další povinnosti, pojednat o dalších z nich však rozsah ani účel práce neumožňuje.

4.3 Skončení správy

Poslední fragment z úpravy správy cizího majetku, jež je vhodné zmínit, je její skončení. Kromě skončení správy, jež je společná se správou jmění dítěte, rozumí se tím smrt dítěte či rodiče, skončení výkonu správy rodičem na základě soudního rozhodnutí spočívajícího v omezení jeho rodičovské odpovědnosti v oblasti správy, osvědčením úpadku, v případě rodičů však pouze za současného prohlášení konkurzu na majetek, je navíc možné u správce cizího majetku též jeho odstoupení a jeho odvolání. Závist bude samozřejmě na tom, co si strany ujednají, neboť podmínky odstupu i odvolání budou obvykle blíže určeny právním titulem, jenž správu zakládá.

Odstoupení je možné zpravidla kdykoliv, není-li to v nevhodnou dobu. Takové odstoupení musí být oznámeno osobě, která bude oprávněna povolat správce nového. Podle občanského zákoníku § 1440 je správce též povinen své odstoupení oznámit ostatním správcům, beneficentovi i osobě vykonávající nad správou dohled. Odvolání pak musí mít písemnou formu a oprávněn je k tomu zpravidla ten, kdo byl oprávněn správce do funkce ustanovit.

Další povinnost, kterou správce cizího majetku má oproti rodičům je povinnost provést neodkladná opatření. Končí-li jeho funkce, je tedy povinen učinit ještě taková právní jednání, jimiž zabrání zejména ztrátě.

Stejnou povinností je však povinnost podat vyúčtování. Povinnost správce cizího majetku je však absolutní, oproti relativní povinnosti rodičů, kteří ji mají pouze, pokud dítě vyúčtování požaduje. S tím samozřejmě souvisí povinnost předat spravované jmění. Podstatným právem správce cizího majetku je zadržovací právo ke spravovanému majetku pro zajištění svých pohledávek ze správy. Započíst si svoji pohledávku ze správy má však až při skončení správy.

Nutno uvést, že správa cizího majetku může být ujednána i na určitou dobu, či může skončit dosažením předem stanoveného cíle. Vše se odvíjí od ujednání mezi stranami.⁴²

Vzhledem k výše popsanému je zjevné, že správa jmění dítěte je oproti správě cizího majetku svázána více kogentními ustanoveními. Je to logické vzhledem k potřebě ochrany majetkových zájmů dítěte. Možnost odchylky od zákonné právní úpravy zakládající správu cizího majetku bude hrát výraznou roli, i vzhledem k obecnosti úpravy.

⁴² SPÁČIL, J. a kol., pozn. 33, s. 1179-1185

5 Správa jmění nezletilého rodiči

Systematicky je úprava správy jmění dítěte v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník zařazena do části druhé upravující rodinné právo a představuje zvláštní úpravu, která vylučuje použití obecných ustanovení upravujících správu cizího majetku.

I dítě, ačkoliv jde o osobu plně nesvéprávnou a nezletilou, má právo určitými způsoby majetek nabývat a vlastnit ho. Právě nedosažení plné svéprávnosti a obvykle i dosažený stupeň rozumové vyspělosti neumožňují, aby dítě své jmění samostatně spravovalo v plném rozsahu. Proto v zájmu řádného uplatňování jeho práv a ochrany jeho jmění je nezbytné, aby jeho jmění spravovala jiná osoba.

Primárně jsou k tomu povoláni jeho rodiče, pro něž je správa jmění jejich dítěte právem, ale zároveň i povinností, plynoucí z jejich rodičovské odpovědnosti. Je žádoucí, aby se rodiče, bez ohledu na to, zda jsou manželi nebo zda spolu žijí ve společné rodinné domácnosti, na správě jmění dítěte dohodli, a to nejen o výkonu správy jako celku, nýbrž i o jednotlivých právních jednáních, která se správou jmění dítěte souvisejí. Jedině tak může být nejlépe zajištěna zásada zájmu dítěte, které musí být vždy dbáno. Jsou to právě rodiče, kteří by měli být zpravidla nejlépe schopni určit, co je v nejlepším zájmu dítěte. Neshodnou-li se rodiče, je zapotřebí, aby soud posoudil, co je v zájmu dítěte, a aby o dané záležitosti rozhodl.⁴³

Výkon správy jmění dítěte vyžaduje samozřejmě aktivní jednání ze strany rodičů, kteří vystupují jako zákonní zástupci svého dítěte a činí právní jednání jeho jménem a na jeho účet. Zastupování dítěte zákonnými zástupci je však limitováno. Přestože se jedná o ustanovení obecně se vztahujících k zastupování, mají dopady i do sféry týkající se jmění dítěte. Rodiče tak nemohou na základě ustanovení § 458 občanského zákoníku právně jednat za dítěte zejména v záležitostech vzniku a zániku manželství, které by se do sféry jmění dítěte promítlo zejména institutem společného jmění manželů. Dále nejsou rodiče oprávněni za dítě pořídit závěť, uzavřít dědickou smlouvu či potomka svého dítěte za něho vydědit.

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 819, 970

Další limitace zákonných zástupců vyplývá z § 461 odst. 1 občanského zákoníku spočívající ve stanovení rozsahu a účelu správy. Primárně jsou rodiče oprávněni a povinni k běžné správě. Přestože zákon tento pojem blíže nespecifikuje, lze si pod ním zpravidla představit nakládání se svěřeným majetkem v plném rozsahu. Rodiče činí sami bez souhlasu soudu právní jednání dotýkajících se každodenního života, popřípadě sice výjimečné záležitosti, avšak zanedbatelné majetkové hodnoty. Jedná se o případy vymykající se pravidlu, že zákonní zástupci mohou činit právní jednání za nezletilého pouze se souhlasem soudu. Tím je správa jmění dítěte odlišena od správy prosté a správy plné v rámci obecných ustanovení správy cizího majetku.⁴⁴

Jak vyplývá z § 898 odst. 1 ustanovení občanského zákoníku, jde-li o běžné záležitosti správy související s existujícím i budoucím jměním dítěte, popřípadě neběžné záležitosti, které se však dotýkají zanedbatelné majetkové hodnoty, jsou rodiče oprávněni jednat bez souhlasu soudu. K ostatním právním jednáním, která těmto výjimkám neodpovídají, souhlas soudu potřebují. Blíže je k tomu pojednáno v dalších kapitolách.

5.1 Správa s péčí řádného hospodáře

Zásada správy s péčí řádného hospodáře je obecnou zásadou pro veškerou správu cizího majetku. Její aplikace se vztahuje jak k obecným ustanovením správy cizího majetku, tak je výslovně zakotvena i ve zvláštní úpravě správy týkající se jmění dítěte. Jde o široce vymezenou povinnost správce, jejíž obsah může být dále specifikován u jednotlivých konkrétních právních vztahů zakládajících správu jmění.

Obecně je tímto pojmem vyžadováno po správci postupovat s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a péčí. Jakkoli se toto pravidlo obsažené v § 159 odst. 1 občanského zákoníku vztahuje k výkonu členů volených orgánů, je potřebné ho brát jako základ výkonu správy s péčí řádného hospodáře. Loajalita vyžaduje po správci porozumění a prosazování zájmů beneficenta. Jeho zájmy je pak povinen upřednostňovat před svými vlastními. Vyřízením vlastních záležitostí

⁴⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§1-654): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, xx, s. 1380. s. 1696, ISBN 978-80-7400-529-9

tak nesmí být ohroženo řádné a včasné obstarání záležitostí v zájmu beneficenta.⁴⁵

Rodiče při správě jmění dítěte vedeni touto zásadou, primárně dbají o zabezpečení udržení hodnot majetku dítěte. Rozmnožení majetku se tak stává až sekundárním cílem, ke kterému rodiče přistupují, pokud tím nedojde k ohrožení účelu primárního. Z pojmu řádný hospodář se předpokládá, že rodiče nebudou podstupovat nepřiměřená rizika, vždy si opatří dostatek informací a podle svého nejlepšího svědomí budou zvažovat každý krok týkající nakládání se svěřeným jměním, tak aby dané právní jednání odpovídalo oprávněným zájmům nezletilého dítěte. Tedy za rozpor se zásadou správy s péčí řádného hospodáře se bude považovat i nadměrné a zbytečné plýtvání prostředky dítěte spočívající například v pořizování drahých a nepotřebných věcí. Nepotřebnost se bude posuzovat zpravidla s přihlédnutím k věku a vyspělosti dítěte. Například za nepotřebnou je možné považovat koupi automobilu dítěti pětiletému. Nejen že osobní automobil dítě v pěti letech věku nepotřebuje, ale navíc by v tomto případě jeho jmění zatížilo i zbytečným náklady.⁴⁶

Správa s péčí řádného hospodáře nevyžaduje jen obezřetnost při případných investicích, ale zahrnuje i péči o existující majetek. Rodiče jsou tak povinni dbát o údržbu, opravy, řádné a včasné hrazení výdajů souvisejících s majetkem, zejména ve formě pojištění, daní, poplatků. Rovněž je povinností rodičů majetek řádně zabezpečit a využívat všechny možnosti právní ochrany proti neoprávněným zásahům do jmění dítěte ze strany třetích osob. Nedosahují-li znalosti rodičů takové úrovně, aby s ohledem na rozsah a rozmanitost jmění dítěte, mohli zajistit jeho řádné spravování, jsou povinni, buď iniciovat u soudu ustanovení opatrovníka pro takové jmění, případně uzavřít smlouvu s osobou, jež takové znalosti má. Tím lze rozumět kupříkladu uzavření smlouvy s příslušnou finanční institucí o spravování cenných papírů a podobné. Součástí povinnosti spravovat jmění s péčí řádného hospodáře je tedy i povinnost rodičů posoudit své znalosti a schopnosti s ohledem na to, jaké znalosti jsou potřebné pro zajištění řádné správy konkrétního jmění.⁴⁷

Význam povinnosti rodičů jednat s péčí řádného hospodáře je umocněn u nakládání s peněžními prostředky dítěte, neboť je jim výslovně stanovena

⁴⁵ SPÁČIL, J. a kol., pozn. 33, s. 1163-1164

⁴⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2015 sp. zn. 29 Cdo 5330/2014

⁴⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008 sp. zn. 29 Cdo 2531/2008

povinnost v § 896 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník nakládat bezpečně s těmi peněžními prostředky, u nichž lze mít za to, že jich nebude potřeba pro úhradu výdajů souvisejících se jměním dítěte. Rodiče tak musejí velice pečlivě zvažovat jakékoli případné investování či ukládání těchto prostředků u finančních institucí. Pozornost se nevztahuje jen na rozhodnutí, zda dané peněžní prostředky dítěte uloží či s nimi jinak naloží, ale dopadá i na výběr příslušné finanční instituce, výběr produktu, zejména s ohledem na případné riziko ztráty, zhodnocení, možnosti předčasného výběru a dalších hledisek.

Ačkoliv se v souvislosti s péčí řádného hospodáře hovoří předně o správě majetku, dopadá i na případné dluhy dítěte. Spočívá zejména v řádném a včasném hrazení případných dluhů, jakož i plnění jiných závazků dítěte, a zabránění tak tomu, aby byl majetek dítěte dále zatěžován a zmenšován.

Nespravují-li rodiče jmění dítěte s péčí řádného hospodáře, vzniká jim na základě § 896 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, povinnost nahradit dítěti škodu v důsledku toho vzniklou společně a nerozdílně. K nahrazení vzniklé škody jsou rodiče zavázáni solidárně. Dítě je tak oprávněno požadovat celé plnění či jeho část po kterémkoliv z obou rodičů a zároveň každý z rodičů je povinen plnit i za toho druhého rodiče. K hájení zájmu dítěte jsou primárně povoláni jeho rodiče, zde však dochází ke střetu jejich zájmů se zájmem dítěte, a proto je nutné, aby byl pro uplatňování jeho práva jmenován opatrovník pro správu jmění, za předpokladu, že nárok dítěte na náhradu škody bude uplatňován v době jeho plné nesvéprávnosti. V případě uplatňování nároku dítěte až v době, kdy dosáhne plné svéprávnosti, není možné ze strany rodičů vznést námitku promlčení, neboť promlčecí doba po dobu trvání vztahu zákonného zástupce a zastoupeného neběží. Pro běh počátku promlčecí lhůty je rozhodná doba zániku vztahu rodiče a dítěte, jak stanovuje § 646 občanského zákoníku.⁴⁸

5.2 Souhlas soudu s právním jednáním

Jak bylo uvedeno výše, jedním z případů, kdy je potřeba rozhodnutí soudu, je situace, pokud se rodiče nedohodnou o určité záležitosti týkající se správy jmění dítěte. Zákon uvádí pouze povinnost rodičů obrátit se na soud v případě, že se nedohodnou o podstatných věcech. Jednání rodičů ve shodě je ale žádoucí v každé záležitosti týkající se spravování svěřeného jmění z důvodu dosažení

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 979-981

nejlepšího zájmu dítěte. Proto pokud se rodiče nedohodnou o jakékoli záležitosti správy jmění dítěte, je potřeba podle § 897 občanského zákoníku obrátit se na soud. Podstatné záležitosti nelze ztotožňovat se záležitostmi neběžné správy, ke kterým je souhlas soudu potřeba vždy. O podstatných záležitostech jsou rodiče oprávněni rozhodovat sami bez součinnosti soud, nicméně pokud sami nedospějí ke konsenzu, mají povinnost obrátit se na soud i zde.

I pro správu jmění platí, že jednat může každý z rodičů. Pokud jedná vůči třetí osobě, která je v dobré víře, pak se souhlas druhého rodiče s tímto právním jednáním presumuje. Pokud však třetí osoba o nesouhlasu druhého rodiče s takovým právním jednáním ví, je potřeba se obrátit na soud, který svým rozhodnutím souhlas druhého rodiče nahradí, bude-li to v zájmu dítěte a rodič bez spravedlivého důvodu takový souhlas odmítne dát. Jestliže se však na soud neobráčí a přes vědomí nesouhlasu druhého rodiče s právním jednáním k němu dojde, bude takové právní jednání absolutně neplatné pro rozpor se zákonem.⁴⁹

Koncepce správy jmění dítěte rodiči je založena na povinnosti rodičů vyžádat si souhlas soudu ke každému právnímu jednání týkajícího se existujícího a také budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti jmění. Skutečnost, aby byla všechna právní jednání, jež rodiče činí při správě jmění dítěte, odsouhlasena soudem, je nejen nereálná, neboť by tak docházelo k dalšímu zatížení soudů naprosto běžnými a často banálními věcmi, ale není to ani nutné pro ochranu zájmů dítěte. Souhlas soudu proto není vyžadován pro právní jednání dotýkajících se správy běžných záležitostí, nebo záležitostí sice výjimečných, avšak zanedbatelné majetkové hodnoty.

Pojetí nutnosti souhlasu soudu s právním jednáním je převrácené oproti právní úpravě účinné do 31. prosince 2013. Ta obecně souhlas soudu s právním jednáním nevyžadovala, pouze pokud šlo o neběžné záležitosti. Výsledek je však v konečném důsledku stejný, ať se jedná o původní či novou formulaci. Důvod přeformulování lze spatřovat pouze v tendenci poskytování větší ochrany majetkovým zájmům dětí.⁵⁰

Prvním ze dvou případů, kdy není třeba souhlasu soudu, je právní jednání týkající se běžných záležitostí. Zda se jedná o běžnou záležitost, je zapotřebí posuzovat u každého konkrétního případu individuálně, což opakovaně

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 982-984

⁵⁰ RADVANOVÁ, S. a kol., pozn. 4, s. 91-92

konstatoval i Nejvyšší soud České republiky ve svých rozhodnutích.⁵¹ V každém jednotlivém případě, s přihlédnutím k okolnostem případu a povaze daného právního jednání, tak může dojít k určitému odchýlení se od vnímání běžných záležitostí obecně společností. Někdy bude běžnou záležitostí, aby rodiče za své dítě uzavřeli určitou smlouvu, zejména v důsledku povahy smlouvy, jindy se však smlouva zakládající totožný právní vztah, stane záležitostí vymykající se běžné správě.⁵² „Rozhodujícími hledisky pro posouzení toho, zda jde o běžnou záležitost, je nejen absolutní hodnota majetku, jehož se právní úkon týká, ale i majetkové poměry nezletilého a jeho rodiny, jakož i složitost právního úkonu.“⁵³

Jako běžné záležitosti správy jsou obecně vnímány záležitosti všední, popřípadě pravidelně se opakující. Půjde tak o hrazení nákladů za ošacení, vybavení školními potřebami, úhrada nákladů za zájmy dítěte, ať už hrazení nákladů za zájmové kroužky či sportovní vybavení, úhrada pojistného, daní a jiných poplatků a jiné platby.

Ve druhé situaci, kdy není vyžadován souhlas soudu, jde sice o nikoli běžné záležitosti, avšak tyto jsou zanedbatelné majetkové hodnoty. Hledisko zanedbatelné majetkové hodnoty je velmi subjektivním kritériem. Pro vymezení určité středové osy toho, co lze považovat za zanedbatelnou majetkovou hodnotu, je rozhodující vnímání takové hodnoty u konkrétního předmětu objektivně společností. „Hledisko běžnosti a zanedbatelnosti majetkových hodnot je třeba posuzovat vzhledem k obecnému měřítku těchto hodnot ve společnosti (objektivně), nikoliv ve vazbě na konkrétní majetkové poměry konkrétního dítěte. S ohledem na zásadu zachování majetku dítěte a jeho ochranu nelze připustit, aby v případě, kdy majetek dítěte je rozsáhlý, byla za záležitost zanedbatelné majetkové hodnoty považována záležitost, v níž rodiče právně jednají tak, že např. uzavírají kupní smlouvu na automobil, kde kupní cena je sjednána na několik desítek tisíc korun, i když v poměru k celkové hodnotě jmění dítěte je takto sjednaná kupní cena zanedbatelná.“⁵⁴ S tímto tvrzením lze samozřejmě souhlasit, nicméně absolutně vyloučit přihlížení k celkové hodnotě jmění dítěte nelze, jelikož i v případě zanedbatelné majetkové hodnoty je nutné přihlížet

⁵¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2012 sp. zn. 33 Cdo 2289/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2012 sp. zn. 28 Cdo 4740/2010

⁵² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2275//2011

⁵³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2014 sp. zn. 25 Cdo 1216/2012

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 986-987

ke konkrétním okolnostem případu. A jak výslovně stanovil Nejvyšší soud České republiky ve výše citovaném judikátu, přihlíží se i k majetkovým poměrům dítěte.

Obecný základ bude tvořit objektivní vnímání dané záležitosti společností a k tomu budou přistupovat jednotlivá hlediska konkrétnímu případu. Jedním z těchto hledisek bude nepochybně, kromě zájmu dítěte, i celková hodnota jeho jmění.

Ani v jednom z případů, kdy rodiče k nakládání se svěřeným majetkem nepotřebují souhlasu soudu, však nelze dítě připravit o věc zvláštní obliby, ledaže by to bylo v zájmu jeho života či zdraví, popřípadě u nezletilého a plně nesvéprávného dítěte i jiný závažný důvod. Věc zvláštní obliby představuje věc, která má pro dítě neocenitelnou osobní hodnotu, dítě je k takové věci vázáno emoční vazbou. Ačkoli se občanský zákoník v § 459 zmiňuje o věci, nepochybně tím lze rozumět i zvíře.⁵⁵

Výše zmíněné výjimky z povinnosti vyžádat si k právnímu jednání souhlasu soudu, se nevztahují na případy, které jsou uvedeny v ustanovení § 898 odst. 2 občanského zákoníku. Demonstrativně uvedená právní jednání však nejsou ničím novým, neboť již v souvislosti s předchozí právní úpravou představovanou zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byla mnohá z těchto právních jednání judikována jako neběžné záležitosti správy. „V právní teorii a soudní praxi jsou za neběžné majetkové záležitosti, které schválení soudu vyžadují, považovány uzavření dědické dohody, odmítnutí dědictví, nedovolání se neplatnosti závěti za nezletilého, nabytí či převod motorového vozidla (nikoli běžného jednostopého), nabytí nemovité věci, popř. jejího podílu nezletilým, uznání dluhu a postoupení pohledávky učiněná za nezletilého, prodej akcií v majetku nezletilého a *nakládání se stavebním spořením nezletilého* [...].“⁵⁶ Zákonodárce tak pouze do zákonného textu vložil nejčastěji se objevující právní jednání, jež nejsou považována za běžnou správu.

Konkrétně se jedná o právní jednání, kterým rodiče nabývají či jinak nakládají s nemovitou věcí či její částí, zatěžují majetek dítěte a toto zatížení se týká celého majetku či jeho nikoli nepodstatné části, nabývají, odmítají, nebo poskytují bezúplatné plnění nezanedbatelné majetkové hodnoty. Jako poslední občanský zákoník uvádí právní jednání, kterým rodiče zavazují dítě

⁵⁵ LAVICKÝ, P. a kol., pozn. 44, s. 1694

⁵⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014 sp. zn 25 Cdo 424/2011

k dlouhodobému opětujícím se plnění. V takových případech bude nutné si vyžádat souhlas soudu vždy, i když se právní jednání bude týkat zanedbatelné majtkové hodnoty majetku.

Ideální situací je, pokud rodiče mají souhlas soudu k právnímu jednání předem, to však vždy není reálné. Dochází tak k situacím, které budou muset být vyřešeny až rozhodovací praxí.

Problém nastává zejména v důsledku ustanovení § 898 odst. 3 občanského zákoníku, jenž právní jednání, ke kterému rodiče potřebný souhlas soudu nemají, sankcionuje zdánlivostí. V takovém případě se vůbec nejedná o právní jednání, nepřihlíží se k němu.

Úmysl zákonodárce stanovit povinnost vyžádání si souhlasu soudu rodiči předem, lze vyvozovat použitím slova „souhlas“ v textu zákona. Zatímco předchozí právní úprava, která používala slovo „schválení“, vedla spíše k možnosti si takové schválení obstarat i dodatečně po učiněném jednání. Výklad pojmu „schválení“ podporovalo i ustanovení § 179 občanského soudního řádu. „Je-li k platnosti právního úkonu, který byl učiněn za nezletilého, třeba schválení soudu, soud jej schválí, jestliže to je v zájmu nezletilého.“⁵⁷ Z minulého času textu tohoto ustanovení zřetelně vyplývá, že daný právní úkon, respektive právní jednání již bylo učiněno a schválení tak bude zpětné. V praxi obvykle také docházelo k obstarání si schválení soudu rodiči až po provedeném právním jednání.⁵⁸

Zpětné vyžádání si schválení nemělo zpravidla žádné negativní důsledky. Ačkoliv byla často účastníky sporů namítána absolutní neplatnost takového právního jednání pro rozpor se zákonem, judikaturou bylo právní jednání, ke kterému scházelo potřebné schválení soudu, judikováno jako neperfektní, tedy nikoliv neplatné. K perfekci takového právního jednání došlo na základě dodatečného schválení soudu, či udělením souhlasu s daným právním jednáním samotným dítětem poté, co nabylo plné svéprávnosti, a to s účinky k okamžiku provedení právního jednání.⁵⁹

⁵⁷ § 179 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v původním znění

⁵⁸ LIPAŤSKÝ, Jan a Erika HORNÍČKOVÁ. *Souhlas či schválení soudu u právního jednání za nezletilého?* [online]. 2014-9-3 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-ci-schvaleni-soudu-u-pravniho-jednani-za-nezletileho-95022.html>

⁵⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011 sp. zn. 21 Cdo 1433/2011

Důvod změny koncepce sankcionování porušení povinnosti obstarat si schválení, respektive souhlas soudu, je zřejmý. Je jím větší míra poskytnutí ochrany majetkovým zájmům dítěte. Proto zákonodárce zakotvil stíhání právních jednání učiněných bez potřebného souhlasu soudu zdánlivostí.⁶⁰

Je potřeba uvést skutečnost, že občanský zákoník však obsahuje nejednotnou terminologii v různých ustanoveních dotýkajících se správy jmění dítěte.

Konkrétně se jedná o ustanovení § 461 odst. 1, zmiňovaného § 898 odst. 1 a odst. 2 a § 36. Ustanovení § 461 odst. 1 se týká obecně zastupování zákonným zástupcem při správě jmění, které stanovuje, že pokud se správa netýká běžné záležitosti, potřebují rodiče schválení soudu. Pojem „schválení“ i na základě výše popsané praxe za účinnosti přechází právní úpravy směřuje nejprve k uskutečnění právního jednání a dodatečného schválení soudu.

Tomu však odporuje ustanovení § 898 odst. 1 a odst. 2, jenž zakotvuje „souhlas“ soudu značící povinnost nejprve si souhlas obstarat a až následně učinit právní jednání. Ustanovení § 36 pak přináší třetí termín „přivolení“ soudu.⁶¹

V souvislosti se sledováním cíle nastolit vyšší míru ochrany majetkovým právům dítěte, lze předpokládat, že úmysl zákonodárce bylo vyžádání si souhlasu předem. Podstatou však zůstává, že takové právní jednání, ke kterému nemají rodiče souhlas, je zdánlivé.

Nabízí se myšlenka odporující názorům uváděných v komentované literatuře. Ta uvádí, že je možné právní jednání, ke kterému si rodiče neobstarali potřebný souhlas, zhojit dodatečným udělením souhlasu soudem či samotným dítětem po nabytí zletilosti. Autoři komentované literatury tento svůj názor opírají zejména o skutečnost, že zákon nestanovuje žádnou lhůtu, kterou by určil, do kdy musí být souhlas soudu udělen. Proto je dle nich možné, aby souhlas byl dán až dítětem poté, co nabude zletilosti, respektive plné svéprávnosti.⁶² Tento argument, jenž však vychází z předchozí právní úpravy a judikatury, by mohl být nabourán právě výkladem slova „souhlas“, ze kterého, jak bylo pojednáno výše, patrně vyplývá potřeba souhlasu předem.

Zakotvení nutnosti souhlasu k právnímu jednání předem je tu proto, aby soud posoudil, co je v zájmu dítěte v záležitostech, které jsou považovány

⁶⁰ RADVANOVA, S. a kol., pozn. 4, s. 91-93

⁶¹ LIPAVSKÝ, Jan a Erika HORNÍČKOVÁ., pozn. 58

⁶² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 990

za neběžné a které se výrazně promítají do majetkové sféry dítěte. Proto lze usuzovat, že jakési dodatečné zhojení, i když o zhojení u jednání, které vlastně ani není právním jednáním, lze hovořit jen stěží, by nejspíše popíralo smysl ustanovení zakládajícího vyšší míru ochrany majetkovým právům dítěte.

Určitou možnost řešení problému zdánlivosti lze spatřovat v uzavření smlouvy s odkládací podmínkou. Smlouva by byla uzavřena mezi smluvními stranami před udělením souhlasu soudem a právě na okamžik právní moci rozhodnutí, jímž by soud udělil s právním jednáním souhlas, by se vážala účinnost takové smlouvy. Součástí návrhu podávaného soudu na vyslovení souhlasu s daným právním jednáním by musela být samozřejmě právě ona uzavřená smlouva. Strany by tak nemusely po udělení souhlasu soudu uzavírat novou smlouvu. Jedná se však o řešení, které se pohybuje na hraně přípustnosti, neboť s sebou přináší otázku platnosti takové smlouvy. „Platnost právního jednání je zásadně vázána na naplnění jeho náležitostí, pouze výjimečně může být jednání platné, přestože některou náležitost nemá (tak je tomu v případě, kdy je právní jednání v rozporu se zákonem, který nemá za následek jeho neplatnost, § 580/1).“⁶³ Rozhodnutí soudu lze tedy považovat za jednu z podmínek platnosti smlouvy, proto i ustanovení o dodatečném vyjasnění projevu vůle mezi stranami smlouvy podle § 553 odst. 2 občanského zákoníku, v jehož důsledku se k vadě nepřihlíží a na právní jednání se tak hledí, jako by tu bylo od počátku, bude rovněž možné aplikovat jen stěží.

5.2.1 Příklady neběžných záležitostí správy jmění

Dispozice s nemovitou věcí

Za záležitost vymykající se běžné správě jmění zákonodárce výslovně označil dispozici s nemovitou věcí jako existujícího či budoucího majetku dítěte. Nejedná se však jen o nabytí či zcizení, nýbrž souhlas soudu je potřebný také k jejímu zatížení, pronájmu, rozsáhlé opravě, přestavbě a jiné úpravě či k případné demolici.⁶⁴ Udělení souhlasu soudem je též nutnou podmínkou nejen pro existenci

⁶³ LAVICKÝ, P. a kol., pozn. 44, s. 1944

⁶⁴ PAVLÍČEK, Tomáš. *Některé aspekty péče o jmění dítěte dle nového občanského zákoníku*. [online]. Právní rozhledy 15-16/2014, s. 538. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7ge2v6mjwl5zxi4s7gutzq&groupIndex=5&rowIndex=0>

samotného právního jednání, ale též i pro následné rozhodnutí o návrhu na povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí.

V důsledku ustanovení § 898 odst. 3 občanského zákoníku, který stanoví zdánlivost právního jednání, k němuž nemají rodiče souhlas soudu, ačkoliv ho mít musí, tak nastává problematická situace. Vyřešení této situace prostřednictvím dosud ustálené soudní judikatury patrně nebude možné.

Nakládání s nemovitostí v majetku dítěte bylo i za účinnosti předchozí právní úpravy právním jednáním neběžné správy, k němuž se vyžadovalo schválení soudu. Pro potřeby povolení návrhu na vklad však nebylo rozhodné, kdy bylo schválení soudu s právním jednáním vysloveno. Zda to bylo ještě před podáním návrhu na vklad, nebo až po podání. Úkolem soudu bylo, a nadále i je, posoudit, zda je dané právní jednání v zájmu dítěte, proto podle dosavadní judikatury rozhodnutí soudu nebylo rozhodující pro stanovení okamžiku vzniku právního jednání, nýbrž pouze potvrzovalo jeho soulad se zájmem dítěte. Z tohoto důvodu nebylo možné takové schválení soudem považovat za konstitutivní rozhodnutí, ale šlo o deklaratorní rozhodnutí s účinky k okamžiku, kdy bylo předmětné právní jednání učiněno. Právní jednání tak existovalo a udělením schválení soudem se stávalo perfektním. Podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí před udělením souhlasu tak nebylo důvodem pro zamítnutí takového návrhu, pokud bylo schválení soudem dodatečně uděleno. Důvodem pro zamítnutí bylo až případné neschválení právního jednání soudem.⁶⁵

Podle účinné právní úpravy je však takové právní jednání, ke kterému nemají rodiče souhlas soudu, zdánlivé. Takové jednání není právním jednáním, nepřihlíží se k němu. Tedy pokud je návrh na vklad podán ještě dříve, než je vysloven souhlas soudu s takovým právním jednáním, měl by být návrh zamítnut.

V souvislosti s dispozicí nemovitosti v majetku nezletilého se Nejvyšší soud České republiky zabýval i otázkou nabídky odkupu spoluvlastnického podílu nezletilého k nemovité věci učiněné jeho rodiči. Nejvyšší soud dovodil, že pouhá nabídka nepředstavuje samotnou dispozici s nemovitostí. Proto činí-li rodiče nabídku na odkup spoluvlastnického podílu, jednají v rámci běžné správy a nepotřebují souhlas soudu. Souhlas soudu bude však vyžadován, pokud dojde k akceptaci takové nabídky třetí osobou a dojde tak k uzavření smlouvy.⁶⁶

⁶⁵ rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 9. 2000 sp. zn. 35 Ca 73/99

⁶⁶ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2013 sp. zn. 33 Cdo 3391/2011

Zatímco předcházející úprava umožňovala schválení souhlasu zpětně, s novou právní úpravou nastává opět problém ve zdánlivosti takového jednání. Přijetí nabídky znamená uzavření smlouvy a tím tak dispozici s nemovitostí, k níž nemají souhlas soudu. Ideální řešení této situace lze spatřovat v získání souhlasu soudu předem, neboť prodej nemovitosti či spoluvlastnického podílu lze považovat za záležitost nenahodilou. Rodiče takový krok zpravidla dobře rozmyslejí a zvažují všechny možnosti, než k samotnému zcizení přistoupí. Z tohoto důvodu lze zde považovat za reálné, aby si rodiče souhlas soudu vyžádali předem.

Stavební spoření

Jako poslední z neběžných záležitostí občanský zákoník uvádí v demonstrativním výčtu uzavírání smluv zavazujících k opětovnému a dlouhodobému plnění, smlouvy úvěrové či obdobné a dále smlouvy týkající se bydlení, čímž se rozumí zejména nájemní smlouvy.

Nejvíce diskutovaným produktem finančnictví spadajícího do kategorie smluv s opětovným a dlouhodobým plněním je smlouva o stavebním spoření, která je rodiči hojně uzavírána ve prospěch jejich dětí. K zařazení tohoto typu smluv do kategorie neběžných záležitostí dospěla rozhodovací praxe soudů již v souvislosti s právní úpravou účinnou před 1. lednem 2014. Důvodem je složitost právního jednání jejího zrušení a vypořádání smluvního vztahu mezi účastníkem a finanční institucí. Složitost je založena zejména kombinací povahy smlouvy, úpravou zvláštním zákonem a všeobecnými obchodními podmínkami, jakož i výrazné promítnutí se tohoto právního jednání do majetkových zájmů účastníka. Zvláštní úpravou je zde zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., (dále jen zákon o stavebním spoření).

Z uzavřené smlouvy o stavebním spoření plynou jejímu účastníkovi určitá práva a povinnosti. Zejména na základě ustanovení § 5 odst. 6, § 5 odst. 2 a § 10 odst. 1 zákona o stavebním spoření. Právo lze spatřovat v nároku na úrok z jistiny a částku státní podpory. Mimo to má účastník nárok i na poskytnutí úvěru ze stavebního spoření na bytové účely. Primární povinností je na základě § 5 odst. 1 zákona o stavebním spoření hrazení předem stanovených měsíčních

vkladů. Podle § 5 odst. 1 zákona o stavebním spoření je účastníkem takové smlouvy ten, kdo se stavební spořitelnou uzavře smlouvu o stavebním spoření. V případě nezletilého dítěte je účastníkem právě nezletilý, za kterého jeho jménem a na jeho účet je oprávněn ji uzavřít jeho rodič jako zákonný zástupce. Úroky a státní podpora jsou tak připsány na účet vedeného ve prospěch nezletilého dítěte a tímto okamžikem se stávají pohledávkou dítěte za stavební spořitelnou.⁶⁷

Odpovědnost za plnění povinnosti hradit měsíčně částku vkladů dopadá na zákonné zástupce dítěte. Vklady tvořící v souhrnu jistinu jsou obvykle hrazeny z prostředků rodičů. Lze předpokládat, že primárním účelem uzavírání smlouvy o stavebním spoření rodiči ve prospěch svého dítěte je zajištění finančních prostředků dítěti do budoucna, proto pokud není prokázáno něco jiného, nedochází mezi rodiči a dítětem ke kolizi a hodnota jistiny uhrazené rodiči se považuje za dar poskytnutý rodiči svému dítěti. Rodiče jsou tak zároveň v postavení dárce a zároveň zákonného zástupce oprávněného za dítě dar přijmout.⁶⁸

Občanský zákoník sice v § 898 odst. 2 písm. d) k uzavření smlouvy, která dítě zavazuje k dlouhodobému a opětovnému plnění vyžaduje souhlas soudu, nicméně na smlouvy o stavebním spoření toto ustanovení nelze vztáhnout, neboť zákon o stavebním spoření výslovně uvádí v § 5 odst. 12, že uzavření, jakož i změna smlouvy činěná zákonným zástupcem nezletilého dítěte, je záležitostí běžné správy. Na smlouvu o stavebním spoření se tak vztahuje § 898 odst. 1, a to i na výpověď takové smlouvy, která byla ustálenou judikaturou označena za záležitost neběžné správy jmění dítěte, a proto k ní zákonní zástupci potřebují souhlasu soudu, stejně jako k použití takto získaných finančních prostředků dítěte.

Hlavním kritériem pro rozhodování soudu, zda souhlas udělí či nikoliv, je zájem dítěte. Ve standardních situacích, kdy dítě žije s oběma rodiči ve společné domácnosti, jsou zabezpečeny všechny jeho životní potřeby a zájmy, lze předpokládat, že bude v zájmu dítěte předčasně smlouvu nevypovídat a nezmenšit tak majetek dítěte o úroky a finanční prostředky ze státního příspěvku, které by byly připsány ve prospěch dítěte na vedený účet. Případně připravit dítě o možnost poskytnutí úvěru.

⁶⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 25 Cdo 424/2011

⁶⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2010 sp. zn. 28 Cdo 3429/2008

Ne výjimečně však dochází k situacím, kdy se zákonní zástupci dostanou do určité situace, k jejímuž vyřešení by finanční prostředky dítěte pomohly. Před účinností občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., k tomu docházelo zcela běžně, přestože se i tehdy jednalo o majetek dítěte. Ačkoliv se i před 1. lednem 2014 jednalo o záležitost správy nikoli běžné, byli rodiče limitováni pouze povinnostmi správy tohoto majetku s péčí řádného hospodáře. Naspořené finanční prostředky dítěte tak byly často použity k financování zabezpečení bydlení rodiny. Při předčasném ukončení smlouvy o stavebním spoření finanční instituce souhlas soudu zpravidla nepožadovaly a vyžadovaly pouze souhlas obou rodičů deklarovaný úředně ověřenými podpisy zákonných zástupců na výpovědi smlouvy.⁶⁹

Podle současné právní úpravy dochází k upřesnění dispozice s majetkem dítěte jeho rodiči a souhlas soudu by tak měl být vyžadován vždy. Zůstává tak na rozhodovací praxi, aby vždy s ohledem na konkrétní případ posoudila, co je v zájmu dítěte, a k případnému zrušení smlouvy či použití finančních prostředků dal soud souhlas.

Jak bude rozebráno v následující kapitole, mohou být příjmy z majetku dítěte na základě § 900 odst. 1 občanského zákoníku použity primárně ke správě jmění. Pokud nebudou spotřebovány, pak mohou být použity primárně k výživě dítěte, teprve poté ke své výživě a výživě nezletilého sourozence dítěte. Tím se velmi omezuje možnost rodičů použít finanční prostředky stavebního spoření, které jsou příjmem dítěte.

Pokud dojde k výpovědi smlouvy či použití finančních prostředků bez souhlasu soudu, je takové právní jednání zdánlivé. Na takovou situaci lze i nadále aplikovat dosavadní judikaturu. Ačkoliv je podle nové právní úpravy takové právní jednání zdánlivé a podle předchozí právní úpravy neplatné, způsobené následky lze považovat za obdobné. Dojde-li k předčasnému ukončení smlouvy bez souhlasu soudu a k následnému vyplacení finančních prostředků zákonnému zástupci, zůstává i nadále smlouva o stavebním spoření v platnosti. Dítě má i nadále nárok na úroky, státní podporu a případný úvěr a rodiče jsou i nadále povinni posílat na spořicí účet vklady, k nimž se ve smlouvě zavázali.

⁶⁹ ŠPERKOVÁ, Kateřina. *Dispozice s prostředky na stavebním spoření pro nezletilé dítě jen se souhlasem opatrovnického soudu...?* [online]. 2014-10-21 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dispozice-s-prostredky-na-stavebni-spozeni-pro-nezletile-dite-jen-se-souhlasem-opatrovnickeho-soudu-95743.html>

Plnění, které je poskytnuto stavební spořitelnou zákonnému zástupci, je plněním bez právního důvodu. Zákonný zástupce se tak bezdůvodně obohatí na úkor dané finanční instituce.⁷⁰

K vyplacení peněžních prostředků může však také dojít po řádném skončení smlouvy. Dojde-li k tomu ještě za doby, kdy je dítě nezletilé a plně nesvéprávné, má zákonný zástupce povinnost spravovat tyto prostředky s péčí řádného hospodáře a po skončení správy jmění je podle § 902 odst. 1 občanského zákoníku převést spolu s ostatním jměním na dítě, neboť vyplacené prostředky se stávají majetkem dítěte.

Je otázkou, do kdy tato právní úprava bude aktuální. S největší pravděpodobností lze předpokládat, že k vyřešení zmíněného problému zdánlivosti při výpovědi smlouvy o stavebním spoření bez souhlasu soudu, dojde velice brzy. Již totiž došlo ke schválení změny zákona o stavebním spoření Senátem ČR a tato změna čeká již pouze na podpis prezidenta republiky.⁷¹ Návrh zákona předkládaný skupinou poslanců byl přijat v pozměněném znění. Původně navrhovaná změna spočívala v doplnění § 5 odst. 12 o slovo „ukončení“.⁷² Pozměněný⁷³ a následně Senátem ČR republiky přijatý návrh zákona spočívá v doplnění § 5 o odst. 13, jež zakotví výpověď smlouvy o stavebním spoření jako běžnou záležitost správy. „(13) Ukončení smlouvy pro nezletilého účastníka se považuje za běžnou záležitost při správě jmění dítěte, dojde-li k němu po uplynutí doby stanovené § 12 odst. 2 písm. a); nesouhlasí-li s ukončením smlouvy pro nezletilého účastníka všichni jeho zákonní zástupci, vyžaduje se souhlasu soudu.“⁷⁴

Důvod této změny se zcela nabízel. Motivací zařazení výpovědi smlouvy o stavebním spoření do běžných záležitostí správy bylo zejména ušetření finančních prostředků státnímu rozpočtu a snížení administrativního zatížení

⁷⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 33 Cdo 2919/2008

⁷¹ SENÁT PČR. *Senátní tisky*. [online]. Copyright ©2016 Senát PČR. [cit. 2016-03-24].

Dostupné z:

http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisk_u.list&forEach.action=detail&forEach.value=s3833

⁷² POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk č. 425/0 část č. 1/4 Novela z. o stavebním spoření*. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=425&CT1=0>

⁷³ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk 425/4 část č. 1/2 Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 425/0*[online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=425&ct1=4>

⁷⁴ SENÁT PČR. *Senátní tisk č. 204, 10. funkční období 2014-2016* [online]. Copyright ©2016 Senát PČR. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z:

<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/78700/66179>

soudů, neboť v případě nutnosti souhlasu soudu ke každé výpovědi z takové smlouvy by bezesporu k zatížení soudů i ke vzniku nákladů na každé soudní řízení docházelo.⁷⁵ S tímto krokem Parlamentu České republiky nelze nesouhlasit.

Dojde tím i k odstranění nejednotné praxi stavebních spořitelien, které k potřebě souhlasu soudu k výpovědi smlouvy o stavebním spoření přistupovaly různě. Některé vyžadovaly důsledně souhlas soudu v každém případě, u jiných se tento požadavek odvíjel od výše naspořené finanční částky, jež měla být vyplacena.⁷⁶ V případě podpisu návrhu zákona tedy již souhlas soudu k výpovědi předmětné smlouvy potřebný nebude.

Výše popsaná úprava kromě zmíněného návrhu zákona se samozřejmě týká i dalších obdobných finančních produktů, ale i jiných smluv nefinančního charakteru, které zavazují k dlouhodobému a opakujícímu se plnění. Dlouhodobost plnění je potřeba hodnotit v každém konkrétním případě, nicméně v praxi se nejčastěji budou vyskytovat situace zavazující dítě k hrazení pravidelných měsíčních plateb po dobu v řádu několika let, či částky nepravidelné, avšak pravidelně splatné. V prvním případě půjde například o platby životního pojištění, penzijního připojištění, splátky úvěru, druhá situace přináší platby za elektrickou energii, vodné, stočné a podobné. Opakovanost plnění z logiky věci znamená minimálně dvě plnění. Obvykle se takové platby budou pohybovat v řádek stovek až tisíců korun a často by tak samy o sobě mohly znamenat majetkovou hodnotu zanedbatelnou, nicméně je potřeba přihlížet k hodnotě takových plnění v souhrnu, který bude znamenat významný zásah do jmění dítěte, proto mají tyto smlouvy charakter neběžné správy a k jejich uzavření je zapotřebí souhlasu soudu.⁷⁷

5.3 Použití majetku a příjmů z majetku dítěte

Vše, co rodiče v rámci svého oprávnění spravovat jmění dítěte nabudou za majetek dítěte, případně dítěti. Obecně lze říci, že je něco z majetku dítěte vydáno, aby něco jiného bylo za to získáno. Tento prospěch není zákonem blíže určen, může jím být prakticky cokoliv od peněžních prostředků, přes movité a nemovité věci, až po nabytá práva.

⁷⁵ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk č. 425/0 část č. 1/4 Novela z. o stavebním spoření: důvodová zpráva*. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=425&CT1=0>

⁷⁶ ŠPERKOVÁ, Kateřina. pozn. 69

⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 988

Rodiče jsou povinni ve prospěch dítěte převést vše, co je tímto způsobem získáno, neboť rodiče tento prospěch získají použitím majetku, který je jim pouze svěřen ke spravování, vlastníkem je pořád nezletilé dítě, za něž jsou rodiče oprávněni jednat. Tedy co rodiče získávají, získávají pro dítě. Pokud tak neučiní, bezdůvodně se na úkor dítěte obohatí, popřípadě se svým jednáním mohou dostat do trestněprávní roviny.

V důsledku tohoto ustanovení zde vzniká otázka, zda dítěti náleží i případná ztráta nabytá dispozicí s majetkem dítěte. Lze souhlasit s názorem, že v takovém případě dítě nic nového nezíská, neboť ztráta představuje úbytek, nikoliv přírůstek ke jmění. Nicméně mu ztráta za určitých okolností přesto náleží.

Ke ztrátě zpravidla dojde, pokud rodiče poruší povinnost správy s péčí řádného hospodáře. Například podstoupí při používání majetku nepřiměřené riziko, které s sebou přinese ztrátu. Rodičům tak vznikne povinnost nahradit dítěti vzniklou škodu, která bude odpovídat výši vzniklé ztráty.

Může však nastat i situace, kdy rodiče nakládají s majetkem dítěte zcela v souladu s povinností správy s péčí řádného hospodáře, a přesto ke ztrátě dojde. Jelikož svou povinnost neporušili, nenesou za ztrátu odpovědnost a ta připadne dítěti bez nároku na její náhradu.⁷⁸

Při správě jmění rodiče dbají zejména o udržení majetku dítěte a řádné a včasné splácení případných dluhů. Primárním účelem správy je tak zachování svěřeného majetku, tím však není vyloučeno, aby rodiče usilovali o zhodnocení majetku. Lze předpokládat, že v praxi k tomu cíli bude snaha rodičů často směřovat. V souladu se zásadou péče řádného hospodáře ale nesmějí podstupovat nepřiměřená rizika, která by svěřený majetek ohrožovala. V důsledku takového zhodnocení majetku vznikají příjmy, o něž je majetek rozšiřován. Jedná se tedy o plnění, které je získáno nad rámec majetku. Nelze za ně ale považovat hodnotu plnění získanou za zcizení majetku.

Zákon zakotvuje přesná pravidla, jak mohou rodiče s případným příjmem nakládat. Předně mají rodiče získané prostředky příjmu použít na správu jmění dítěte. Ať půjde o správu jmění malého či velkého rozsahu, vždy budou vznikat určité náklady, které bude potřeba uhradit. Pakliže nebudou všechny příjmy vyčerpány na správu jmění, stávají se ziskem, který mají rodiče primárně použít

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 991-992

pro výživu dítěte. V tomto rozsahu se rodiče zbaví své vyživovací povinnosti vůči dítěti.

Jestliže i poté zůstane nějaký zisk, je možné ho použít ve prospěch jiných osob pouze ve výslovně uvedeném případě, kterým je potřeba příjmů dítěte k zajištění výživy rodičů nebo nezletilého sourozence dítěte. Situace dopadá pouze na tento úzký okruh osob, ačkoliv rozsah osob, které jsou vůči dítěti případně povinny vyživovací povinností, je širší. Kromě výčtu osob, pro které lze příjmy použít, je striktně vymezen i účel. Tím je pouze výživa dané konkrétní osoby. Nelze tedy již příjmy dítěte použít ve prospěch celé rodiny.

Podmínkou možnosti použití zisku na výživu je, že vyživovaná osoba žije s dítětem ve společné domácnosti. Jedná-li se o sourozence dítěte, musí být kromě toho také nezletilý.

V případě sourozence se jedná o zvláštní situaci, neboť obecně vyživovací povinnost mezi sourozenci není. Tímto ustanovením však dochází nepřímo k jejímu zakotvení, jež však působí pouze jednostranně. Výživu svého sourozence tak hradí pouze dítě s příjmy, sourozenec vůči dítěti s příjmy vyživovací povinnost nemá. Tuto vyživovací povinnost lze považovat pouze za krajní řešení pro případy, kdy vyživovací povinnost ke svému dítěti nemohou plnit osoby, které jsou k tomu primárně povinny, tedy zpravidla rodiče, popřípadě jiné osoby.

Lze usuzovat, že k takovému naložení s příjmy z majetku dítěte má docházet jen výjimečně. Nepůjde tedy o běžnou záležitost správy a bude potřeba souhlasu soudu, pokud hodnota zůstatku nebude zanedbatelná.

Pokud by zde však existoval předpoklad, že bude dítě příjmy potřebovat po nabytí své plné svéprávnosti, nemůže být zbylý zisk použit na výživu jiných osob a rodiče ho musí pro dítě do budoucna zachovat. Rodiče jen stěží mohou předvídat vznik určitých budoucích situací, které budou vyžadovat zvýšené majetkové potřeby dítěte. To však neznamená, že by rodiče museli pro případ vzniku takové situace v budoucnu veškeré zbylé prostředky vždy uchovávat. Rodičům povinnost příjmy z majetku uchovat do budoucna vzniká, pokud v okamžiku existence zůstatku zisku si jsou vědomi budoucí zvýšení finanční potřeby dítěte. Jedná se zejména o případy, kdy bude potřeba hradit nákladné léky, léčbu, zdravotní pomůcky, nebo vzdělání dítěte.

Pakliže z příjmů zbude zůstatek a není důvod jej použít pro výživu dítěte, popřípadě rodičů a sourozence, mají jej rodiče v souladu s péčí řádného hospodáře uchovat do budoucna pro budoucí náklady správy.⁷⁹

Stejně tak zákon stanovuje přesné podmínky pro použití majetku dítěte pro výživu rodičů či sourozence, ke kterému má docházet jen zcela výjimečně. Neběžnost takového právního jednání je deklarována rovněž povinností vyžádat si souhlas soudu, neboť zde dochází ke snížení majetkové podstaty dítěte. Oproti použití příjmů z majetku zákon nestanovuje podmínku, aby dítě žilo s vyživovanou osobou ve společné rodinné domácnosti. Dokonce ani v případě výživy sourozence nemusí být tento nezletilý. Přesto lze usuzovat, že pro udělení souhlasu soudem, budou tato hlediska patřit mezi zásadní kritéria.⁸⁰

Nutnou podmínkou je však výrazný nepoměr mezi poměry dítěte a vyživované osoby. Zákon uvádí, že tento nepoměr nesmí zavinit osoby, které mají k dítěti vyživovací povinnost. Kuriosita ustanovení spočívá v tom, že i důvodová zpráva uvádí, že hrubý nepoměr nesmí založit osoby s vyživovací povinností. Na prvním místě uvádí rodiče, ale nevylučuje ani jiné osoby. Použití majetku se však může vztahovat pouze na rodiče, popřípadě sourozence, a nikoli jiné osoby s vyživovací povinností.⁸¹

⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 992-995

⁸⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol., pozn. 9, s. 526-529

⁸¹ důvodová zpráva k § 900 zákona č. 89/2012, občanský zákoník

6 Správa jmění nezletilého jinými osobami

Primárně je správa jmění nezletilého dítěte svěřena jejich rodičům, jimž toto právo a povinnost vyplývá z rodičovské odpovědnosti. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, jednotlivá práva a povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti mohou být rodičům omezena, pozastaven jejich výkon, či ji mohou být rodiče zcela zbaveni. Taktová situace se může týkat pouze jednoho z rodičů, poté vykonávat rodičovskou odpovědnost, a tedy i správu jmění dítěte, druhý rodič. Může však nastat stav, kdy budou rodičovské odpovědnosti zbaveni oba rodiče, nebo zcela bude zbaven jeden rodič a druhý bude omezen pouze co do výkonu správy jmění, popřípadě budou zbaveni výkonu správy jmění jejich dítěte. Taktéž může jít o případ, kdy bude mít dítě pouze jednoho rodiče, ať už z jakéhokoliv důvodu, a ten bude této povinnosti a práva zbaven. Možné jsou i jakékoliv jiné důvody, kdy bude potřebné, aby byly majetkové zájmy dítěte hájeny jinou osobou.

Situace, kdy nejsou rodiče schopni výkonu řádné správy, nesmějí být dítěti na újmu, proto je nutné zajistit náležité uplatňování práv dítěte skrze jiné osoby. Rovněž je nutné hájení zájmů dítěte osobou odlišnou od rodičů v případech, kdy jsou jeho zájmy ohroženy pro střet zájmů zejména s rodiči, ale též i sourozenci.

Poručník

Rodičovskou odpovědností primárně disponují rodiče dítěte. Pokud jim však nenáleží v plném rozsahu, je to důvod pro jmenování poručníka. Poručník je jmenován na základě návrhu i bez něj v rámci řízení péče soudu o nezletilé. Příslušný je okresní soud, v jehož obvodu má nezletilý bydliště, na základě návrhu i bez návrhu v rámci řízení péče soudu o nezletilé.⁸²

Primárně má být podle § 931 odst. 1 občanského zákoníku poručníkem jmenována osoba fyzická, zpravidla blízký příbuzný na základě přihlédnutí k doporučení rodičů. Rovněž nesmí soud jmenovat poručníkem osobu, kterou výslovně rodiče z možnosti jmenování vyloučí. V každém případě se musí jednat o osobu, která bude schopna výkonu všech práv a povinností, jež s výkonem poručníka souvisejí. To bude hlavním kritériem pro rozhodnutí soudu, neboť poručník bude zpravidla vykonávat téměř shodná práva a povinnosti, jež náleží

⁸² WIPLLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 188-189,196-197. ISBN 978-80-7478-683-9

obvykle rodičům. Hodnocení se tedy nebude vztahovat pouze na schopnost spravovat jmění, ale úhel hodnocení bude mnohem širší. Akceptována může být neschopnost či nemožnost spravovat jmění dítěte, neboť občanský zákoník ustanovením § 941 umožňuje souběh jmenování poručníka a opatrovníka pro správu jmění.

Pokud je správa jmění náročná, zejména pro potřebu odborných znalostí, pro rozmanitost či velký rozsah, může poručník podat návrh soudu, aby ustanovil opatrovníka pro správu jmění. Odpovídá to ustanovení umožňující soudu, aby reagoval na konkrétní okolnosti a rozsah práv a povinností poručníkovi stanovil odlišně od zákonného zakotvení. K návrhu je povinen přiložit soupis jmění aktuální ke dni podání návrhu. Není vyloučeno, aby byl tento krok učiněn i bez návrhu, pokud soud zjistí, že poručník není řádné správy jmění schopen, a zároveň však není důvod pro jeho odvolání. V rozhodnutí musí soud přesně vymezit jejich vzájemná práva a povinnosti. Opatrovník tak ve stanoveném rozsahu přebírá právo a povinnost plynoucí ze správy jmění.

Obecně je poručník oprávněn a povinen ke správě jmění jako celku. Náleží mu správa jmění ve stejném rozsahu a se všemi povinnostmi, jak ji mají obecně rodiče, tedy jedná se zejména o povinnost spravovat jmění s péčí řádného hospodáře, nepodstupovat nepřiměřená rizika a v neběžných záležitostech správy, které nejsou zanedbatelné majetkové hodnoty, si vyžádat souhlas soudu. I poručník je tedy oprávněn jen k běžným záležitostem. Jedná-li poručník bez nutného souhlasu soudu, jedná se o právní jednání stížené vadou, která je zákonem sankcionována zdánlivostí. Stejně jako v případě rodičů se ani k tomuto právnímu jednání nepřihlíží.

Jelikož není hájení zájmů dítěte zajištěno prostřednictvím rodičů, ale skrze osoby poručníka, je potřeba veřejné kontroly, zda je rodičovská odpovědnost řádně vykonávána. Do sféry správy jmění se tento dozor promítá zejména povinností poručníka do devadesáti dnů ode dne jmenování sepsat jmění dítěte, od něhož se odvíjí následná povinnost poručníka předkládat soudu zprávy a účty týkající se jmění. Povinnosti podávat vyúčtování ze správy nemůže být poručník zbaven, lze však soudním rozhodnutím za předpokladu, že výnosy nebudou přesahovat pravděpodobné náklady, zejména na zachování majetku a péči o dítě,

upravit rozsah takové správy. Zpravidla tak u nenáročné správy bude stačit vyúčtování zjednodušené.⁸³

Opatrovník

Od osoby poručníka je potřeba odlišovat osobu opatrovníka, který je ustanoven pro výkon jen určité části práv a povinností z rodičovské odpovědnosti. Vedle obecných ustanovení upravujících opatrovníka, který je dítěti ustanoven v případě ohrožení jeho zájmů, nalezneme v občanském zákoníku i zvláštní ustanovení. Ta se týkají opatrovníka pro správu jmění dítěte. Zvláštní úprava tedy deklaruje zvláštní charakter, jež má správa jmění. Z toho plyne, že dítěti může být ustanoven opatrovník, který bude například zajišťovat péči o dítě, a vedle něho může být ustanoven i opatrovník pro správu jmění tohoto dítěte.

Zákonem nejsou stanoveny žádné specifické podmínky pro výkon funkce opatrovníka. Může jím být tak osoba plně svéprávná, jejíž zájmy nebudou v rozporu se zájmy dítěte. Musí se jednat o osobu, jež bude schopna zajistit řádné hájení zájmů dítěte a správu vykonávat v souladu s těmito zájmy. Výběr osoby opatrovníka pro správu se bude zpravidla řídit rozsahem, rozmanitostí či potřebou odbornosti pro správu jmění. Ve většině případů půjde o osobu fyzickou, která se svým ustanovením do funkce opatrovníka musí souhlasit. Ustanovit do funkce opatrovníka je možné také orgán sociálně-právní ochrany dětí, ten však ustanovení odmítnout nemůže. Opatrovníka může ustanovit pouze soud, ať již na návrh či bez návrhu, v rámci řízení péče soudu o nezletilé, jehož příslušnost je stanovena stejně jako u jmenování poručníka. V rozhodnutí soudu musí být přesně určen rozsah správy jmění opatrovníkem, neboť opatrovníka lze ustanovit pro správu celého jmění, ale též není vyloučeno, aby byl povinen spravovat jen část jmění dítěte.⁸⁴

V zásadě je opatrovník oprávněn a povinen ke správě jmění ve stejném rozsahu, jako jsou obecně rodiče, tedy k běžné správě. Taktéž na opatrovníka dopadají povinnosti spravovat svěřený majetek s péčí řádného hospodáře a nepodstupovat nepřiměřená rizika, jež by majetkovou podstatu jmění ohrožovala. Rozsah výkonu bývá dále konkretizován soudem přesnými pokyny,

⁸³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol., pozn. 9, s. 619-623, 635-638, 648-651

⁸⁴ WIPLLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. pozn. 82, s. 189, 196-197

jak má opatrovník se jměním nakládat, kam uložit peněžní prostředky, kam je investovat, jak naložit s nemovitostí, jaký majetek prodat a podobně. Zároveň soud také stanoví, jaké dispozice s majetkem se opatrovníkovi zakazují. Vyžaduje-li si to situace, může soud též v rozhodnutí určit, k jakému právnímu jednání bude opatrovník potřebovat souhlas soudu. Obvykle tak budou vymezeny záležitosti přesahující obecnou povinnost vyžádat si souhlas soudu s právním jednáním neběžné správy, jež mají rodiče, neboť tuto povinnost má i opatrovník.

Specifičnost výkonu správy opatrovníkem deklaruje odpovědnost opatrovníka za výkon své funkce soudu, jakož i stálý soudní dohled nad jeho výkonem. Tyto znaky odlišují výkon správy skrze opatrovníka od správy prostřednictvím rodičů. Ti dozoru soudu nepodléhají, dokonce ani pokud se jedná o soulad právního jednání neběžné správy s uděleným souhlasem. Soud tak již nekontroluje, zda rodiče naložili se jměním způsobem, se kterým vyslovil souhlas. Pro umožnění dohledu soudu nad výkonem správy opatrovníkem, je opatrovník povinen v pravidelných časových intervalech stanovených soudem předkládat soudu zprávy a účty ze správy jmění.

Dalším znakem odlišující výkon správy prostřednictvím jiné osoby odlišné od rodiče dítěte, je v nároku opatrovníka na odměnu a úhradu nákladů, o nich bude pojednáno v kapitole „Odměňování“.

Opatrovníka pro správu jmění je tedy potřeba ustanovit vždy, pokud jsou majetkové zájmy dítěte ohroženy. V tomtéž rozsahu jsou pak rodiče ve svém právu a povinnosti automaticky omezeni.⁸⁵

Majetkové zájmy dítěte jsou ohroženy i v případech, kdy je zřejmé, že rodič není schopen se sám postarat o své majetkové záležitosti. V takovém případě je nezbytné, aby jeho práva a povinnosti týkající se správy jmění dítěte byla omezena. Občanský zákoník v § 901 za tuto situaci považuje prohlášení úpadku na majetek rodiče, což znamená zánik práva a povinnosti spravovat jmění dítěte přímo ze zákona.

Z důvodové zprávy však vyplývá, že zákonodárce měl v úmyslu zánik práva a povinnost správy jmění vázat až na právní moc rozhodnutí o způsobu řešení úpadku konkurzem a ne na právní moc rozhodnutí o zjištění úpadku. Jiné možnosti řešení úpadku rodiče podle důvodové zprávy výkon správy svěřeného

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 1007-1012, 1229-1233

jmění nijak neovlivňují, přestože i ty dokazují neschopnost rodiče řádně disponovat s vlastním majetkem.⁸⁶ V důsledku popsané nedůslednosti je nutné dané ustanovení vykládat tak, že tato situace nastává právní mocí rozhodnutí o zjištění úpadku za současného předpokladu řešení úpadku způsobem prohlášením konkurzu na majetek rodiče.

Ne vždy je však prohlášení úpadku spojeno s rozhodnutím o způsobu jeho řešení, nastává zde tak nejistota, zda je rodič oprávněn nakládat se jměním dítěti v tomto mezidobí. Pokud v následném řízení o způsobu řešení úpadku dojde k rozhodnutí o prohlášení konkurzu na majetek rodiče, rodič tak nebyl oprávněn v mezidobí se jměním dítěte disponovat. Nastává tak otázka, co s takovým právním jednáním, které bylo rodičem v rámci správy jmění dítěte učiněno v mezidobí, než k rozhodnutí o způsobu řešení úpadku došlo.

Ideálním řešením je, aby rodič v daném mezidobí, které může trvat až tři měsíce, nijak se jměním dítěte nenakládal. Pokud však rodič právně jedná a následně je prohlášen konkurz na majetek dítěte, překročil rodič své oprávnění dítě zastupovat. Takové právní jednání by mělo zavazovat pouze rodiče. Pokud se právní jednání týká třetí osoby, nemůže se tato dovolávat dobré víry, neboť informace o úpadku jsou veřejně přístupné a každý má možnost si je zjistit.

Nemá-li dítě druhého rodiče, kterého by se tato situace netýkala, musí být pro správu dítěte ustanoven opatrovník. Takto vzniklé opatrovnictví správy jmění dítěte nemusí být trvalé. Sám opatrovník, ale i rodič může soudu navrhnout po uplynutí tří let od zrušení konkurzu, aby dané omezení rodičovské odpovědnosti zrušil. Stejně tak může k tomu dojít i bez návrhu.⁸⁷

Majetkové zájmy dítě však mohou být ohroženy i za situace, kdy je správa řádně vykonávána zákonnými zástupci. Půjde o případy, kdy na dané záležitosti má zájem nejen dítě, ale i rodiče, případně sourozenec dítěte, neboť i k jeho zastupování a hájení zájmů jsou povoláni zpravidla rodiče. V takových případech by totiž nebylo možné předpokládat nestranné jednání rodičů v souladu se zájmem daného dítěte. Hrozí-li tedy střet zájmů mezi dítětem a rodiči či mezi dítětem a sourozencem, je nutné na ochranu zájmů dítěte ustanovit opatrovníka. Pro potřebu ustanovit opatrovníka postačí pouhá hrozba ohrožení zájmů. Ačkoliv je zde existence protichůdných majetkových zájmů, neznamená to vždy

⁸⁶ důvodová zpráva k § 901 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 996-999

automatické jednání rodičů v rozporu se zájmy dítěti. Rodič přes existenci takového střetu zájmů může jednat zcela v souladu se zájmem dítěte, nicméně pro přecházení situací, že by tomu tak nebylo, je potřeba zajistit výkon správy skrze opatrovníka.⁸⁸

Výkon funkce opatrovníka může být modifikován ustanovením opatrovnické rady. Funkce opatrovnické rady je fakultativní. K jejímu ustanovení dochází zejména, jsou-li tu osoby, které mají zájem podílet se na správě a dohlížet nad ochranou zájmů dítěte.

K ustanovení opatrovnické rady dochází na schůzi, která se může uskutečnit až poté, co je dítěti jmenován opatrovník. Fakultativní charakter vyjadřuje možnost ustanovit opatrovnickou radou pouze na základě žádosti opatrovance, jímž je dítě, nebo osoby jemu blízké. Osobu blízkou blíže definuje občanský zákoník v § 22 odst. 1.

Výčet osob, které mohou být členy opatrovnické rady, je však širší, než osoby oprávněné k podání žádosti. Schůze, na níž se o složení opatrovnické rady hlasuje, se mohou kromě uvedených zúčastnit i přátelé dítěte jako opatrovance, i když nebyli pozváni. Zakotvení přátel jako možných členů opatrovnické rady může činit drobné problémy. Občanský zákoník totiž definici pojmu přátelé nepodává. Která osoba bude považována za přítele dítěte, se tak bude hodnotit v každém konkrétním případě individuálně.

Jedinými podmínkami stanovenými pro funkci člena opatrovnické rady, jsou osvědčení dlouhotrvajícího a vážného zájmu o opatrovance, respektive o dítě. Rovněž musí budoucí člen osvědčit schopnost trvání takového zájmu do budoucna, jakož i jeho neustálé rozvíjení. Poslední podmínkou je existence neodporovatelnosti zájmů dítěte a člena opatrovnické rady. Jiné požadavky občanský zákoník na výkon funkce člena neuvádí.

V souvislosti s přáteli dítěte se nabízí otázka, zda by oni mohli být členy opatrovnické rady, když lze předpokládat, že většinou budou přátelé dítěte jemu věkově podobní. Nestanovení žádných dalších podmínek na funkci člena opatrovnické rady, kromě výše uvedených, může evokovat myšlenku, že by to možné bylo. Jako vhodné by se tedy jevilo zakotvení ustanovení požadující plnou svéprávnost a případně též zletilost člena opatrovnické rady. Nicméně k ustanovení dětí do funkce člena opatrovnické rady docházet zpravidla nebude,

⁸⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol., pozn. 9, s 512-513

vzhledem k podmínce dlouhotrvajícího, vážně myšleného a do budoucna zaručeného zájmu o dítě, což u plně nesvéprávných a nezletilých dětí nelze najisto postavit.⁸⁹

Ačkoliv je ustanovení opatrovnické rady fakultativní, zákon u určitých právních jednání vyžaduje, aby s nimi opatrovnická rada vyslovila souhlas. Ustanovení opatrovnické rady se tak jeví jako předpokládané. Samozřejmě mohou však nastat situace, kdy nebude možné opatrovnickou radu ustanovit. Například nebude dostatek vhodných osob, jelikož opatrovnická rada musí mít minimálně tři členy. V takových případech je připuštěno, aby funkci opatrovnické rady vykonávala jediná osoba. K tomu může však dojít pouze na základě schválení soudu. Opět je však potřeba návrhu podaného opatrovencem či osobou blízkou. Mimo tyto osoby je však podle ustanovení § 482 odst. 1 možné, aby návrh podaly osoby uvedené v § 472 odst. 1, tedy i přítel opatrovance. Není-li možné k výkonu působnosti rady ustanovit ani takto určenou jednu osobu, schvaluje daná opatření opatrovníka soud.

Mimo jiných skutečností dohlíží opatrovnická rada i nad právními jednáními dopadajícími do majetkové sféry dítěte. Opatrovník je tak povinen do dvou měsíců od svého ustanovení sepsat soupis jmění dítěte a předložit je opatrovnické radě, soudu i opatrovanci. K vyúčtování správy i k vyúčtování odměny opatrovníka je opatrovnická rada oprávněna se vyjadřovat. V případě odměny za správu je rovněž oprávněna podat návrhu soudu na změnu výše odměny, jež náleží opatrovníkovi.

Jak bylo zmíněno výše, důvodem ustanovení opatrovnické rady je dohled a zajištění ochrany zájmům dítěte. Opatrovnická rada však nemůže převzít rozhodovací pravomoc kompletně na celou správu jmění. Opatrovníkovi náleží i nadále běžná správa jmění dítěte. Pokud by byla běžná správa překročena, avšak ještě by se nejednalo o záležitosti, jež musejí být odsouhlaseny soudem, vyžaduje zákon schválení takových právních jednání opatrovnickou radou. Zmiňovaná právní jednání jsou občanským zákoníkem taxativně vyjmenována v § 480 odst. 2 písm. a) až c). Jedná se o nabytí a zcizení majetku, jehož hodnota převyšuje stonásobek životního minima jednotlivce, nabytí a zcizení majetku převyšujícího jednu třetinu majetku opatrovance, pokud se nejedná jen o nepatrnou hodnotu. Rovněž ustanovení dopadá i na poskytnutí zápůjčky, úvěru

⁸⁹ LAVICKÝ, P. a kol., pozn. 44, s. 1708-1716

či jistoty, pokud odpovídají hodnotám uvedeným výše. Disponuje-li opatrovník uvedenými způsoby s majetkem, aniž by měl souhlas opatrovnické rady, nebude dané právní jednání způsobovat zamýšlené právní následky. V zájmu dítěte může opatrovnická rada rozhodnout i o dalších právních jednáních, která budou podléhat jejímu souhlasu. Opatrovník tím však nesmí být nad míru přiměřenou okolnostem omezován. Opatrovnická rada by tím tak neměla zpravidla omezovat opatrovníka ve výkonu běžných záležitostí správy.

Rozhodnutí opatrovnické rady však nemusí být konečné. Může být nahrazeno rozhodnutím soudu za situace, kdy člen opatrovnické rady, který pro dané rozhodnutí nehlasoval, opatrovník či opatrovanec navrhne soudu, aby takové rozhodnutí opatrovnické rady zrušil. Soud takovému návrhu zpravidla vyhoví, pokud dané rozhodnutí opatrovnické rady půjde proti zájmům opatrovance.

Další činností opatrovnické rady v rámci majetkových záležitostí dítěte v pozici opatrovance spočívá ve vyjadřování svého stanoviska k právním jednáním, která opatrovník nemůže učinit bez souhlasu soudu. Takové stanovisko je pro soud nezávazné, avšak vzhledem k předpokladu lepší znalosti zájmů dítěte členy opatrovnické rady, bude pro rozhodnutí soudu významné.

Opatrovník tak bez souhlasu soudu nesmí na základě ustanovení § 483 odst. 2 občanského zákoníku opatrovance zavázat k plnění některému z členů opatrovnické rady či osobě členovi blízké, nabýt pro opatrovance nemovitou věc či podíl na ní, opatrovancovu nemovitost zcizit nebo zatížit, nabýt pro opatrovance obchodní závod či podíl na něm, nebo podíl na právnické osobě. Rovněž ani tento majetek nesmí na základě vlastního uvážení zcizit ani zatížit, dále nesmí uzavřít smlouvu zavazující opatrovance k trvajícím a opakujícím se plnění na dobu delší tří let. Omezen je opatrovník též v samostatném rozhodování týkajícího se dědictví a darování. Samostatně nesmí rozhodnout o odmítnutí dědictví a jiného plnění z pozůstalosti, až na výjimky také nesmí opatrovance zavázat k bezúplatnému plnění jiné osobě.

Bez ohledu na tato právní jednání nesmí dále opatrovník bez souhlasu soudu naložit s majetkem opatrovance, jde-li o nabytí a zcizení majetku v hodnotě převyšující pětisetnásobek životního minima jednotlivce a s majetkem převyšujícího jednu polovinu opatrovancova majetku, pokud není tato polovina

nepatrné hodnoty a zároveň se nejedná o věc zvláštní oblíby. To se týká i přijetí a poskytnutí půjček, úvěrů a jistot ve zmíněných hodnotách.⁹⁰

Důvodem ustanovení opatrovnické rady je tedy zostření dohledu nad zájmy dítěte jako opatrovance a dohled nad právními jednáními činěnými opatrovníkem. Nadále je však za opatrovance odpovědný opatrovník, proto není možné jej zcela postavit do jakéhosi podřízeného stavu vůči opatrovnické radě ve všech záležitostech. Proto i jemu je dána možnost dovolat se u soudu neplatnosti usnesení přijatého opatrovnickou radou.⁹¹

Osoba s odbornými znalostmi

Pro lepší zajištění ochrany nejen majetkových zájmů dítěte je nově občanským zákonem výslovně stanovena možnost rodičů uzavřít, mimo jiné i o výkonu správy jmění dítěte, smlouvu s jinou osobou. Tuto možnost mají rodiče zpravidla kdykoliv, nejčastěji k tomu bude však docházet v případech, kdy správy jmění dítěte bude vyžadovat odborných znalostí, jimiž rodiče nebudou disponovat. Pro dodržení povinnosti řádné správy tak bude potřebné, aby takovou smlouvu uzavřeli. Pokud tak neučiní, dojde k ohrožení zájmů dítěte, což bude důvodem pro ustanovení opatrovníka. Rozdíly lze nalézt v obou formách správy jmění jinou osobou a nelze říci, která se pro rodiče jeví jako výhodnější.

Uzavřením smlouvy s jinou osobou nedochází k omezení jejich práv a povinností, jež se správy týkají. Nadále jsou tedy oprávněni o správě rozhodovat, jakož jsou však z výkonu dítěti i odpovědni. Dojde-li k uzavření smlouvy, lze předpokládat, že tak rodiče učinili pro ochranu majetkových zájmů dítěte. Tím spíše, jedná-li se správu vyžadující odborných znalostí, by se jevílo jako racionální, aby rodiče nechali výkon správy na příslušné osobě, a sami odborných znalostí neznalí, se do správy v dané problematice nezapojovali. Správa je však i nadále právem rodičů. Bylo by tedy logické, aby se s danou osobou dohodli, pokud jsou však jejich názory odlišné, musí o tom, co je v zájmu dítěte rozhodnout soud.

V případě, kdy tedy rodiče smlouvu neuzavřou, ačkoliv je to potřebné pro ochranu zájmů dítěte, bude soudem jmenován opatrovník pro správu jmění

⁹⁰ LAVICKÝ, P. a kol., pozn. 44, s. 1717-1723

⁹¹ důvodová zpráva k § 472-485 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

dítěte. V takovém případě však k omezení práva rodičů spravovat jmění dítěte již dochází, rovněž na opatrovníka přechází i k odpovědnosti za výkon.⁹²

Pěstoun

Další osobou, které může být svěřena správa jmění dítěte, je pěstoun. Pěstounská péče je alternativou pro výchovu dítěte v rodinném prostředí, ke které se přistupuje na základě rozhodnutí soudu v případech, kdy výchova dítěte není řádně zabezpečena v jeho rodině, jakož i není náležitě zajištěno hájení jeho zájmů. Osoba pěstouna, jež má být primárně vybírána z osob příbuzných případně blízkých, musí být plně svéprávná, bezúhonná s bydlištěm na území České republiky.

Účelem pěstounské péče je tedy zajištění řádné péče o dítě, proto je pěstoun ze zákona oprávněn a povinen o dítě osobně pečovat. Ostatní práva a povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti zůstávají rodičům v tom rozsahu, ve kterém nejsou svěřena pěstounovi. V rozsahu práv a povinností svěřených pěstounovi jsou pak rodiče ve své rodičovské odpovědnosti omezeni.

V rámci správy jmění dítěte je však pěstoun ze zákona oprávněn činit za dítě pouze právní jednání v běžných záležitostech. Jelikož o dítě osobně pečuje on, zpravidla se též dozví o nutnosti učinit právní jednání týkající se neběžných záležitostí. V takovém případě má pak povinnost informovat rodiče o této potřebě, poněvadž o takových věcech jsou i nadále oprávněni a povinni rozhodovat rodiče, samozřejmě se souhlasem soudu.

Domnívá-li se pěstoun, že právní jednání učiněné rodičem je v rozporu se zájmem dítěte, či že je zájem dítěte prostřednictvím rodiče nedostatečně prosazován, může podat návrh na soud, aby svým rozhodnutím změnil rozsah práv a povinností. Soud tak může určitá právní jednání neběžné správy svěřit do rozhodování pěstouna. Tento krok však musí být odůvodněn zájmem dítěte. Bude se tedy jednat o situace, kdy rodič nebude respektovat souhlas daný pro určité právní jednání a se jměním dítěte následně naloží jinak, bude se jměním dítěte podstupovat nepřiměřená rizika, bude se chovat marnotratně, nebo se o jmění dítěte nebude starat vůbec. Soud v takových případech ve svém rozhodnutí přesně stanoví, k jakým právním jednáním neběžné správy bude

⁹² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol., pozn. 9, s. 514-516

pěstoun oprávněn a povinen nad rámec zákonem mu svěřených povinností a oprávnění.⁹³

Jiná osoba

Svěření dítěte do péče jiné osoby je alternativa zajištění péče o dítě v případech, kdy o dítě nemůže osobně pečovat rodič ani poručník. Co do rozsahu práv a povinností záleží na rozhodnutí soudu, jinak platí přiměřeně ustanovení týkající se pěstounství.

Ústavní zařízení

Tak je tomu i v případech ústavní výchovy dítěte jako krajního způsobu zajištění výchovy a hájení zájmů dítěte, jež je nařizována v těch nejzávažnějších případech. Rodiče i nadále vykonávají rodičovskou odpovědnost s omezením, že nemají dítě u sebe. Rodiče jsou tak zpravidla i nadále oprávněni výkonem správy jmění dítěte.⁹⁴

Jen nutné se však pozastavit nad právní úpravou upravující výkon ústavní výchovy. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů stanovuje v § 23 odst. 1 písm. l) právo ředitele ústavního zařízení zastupovat dítě v běžných záležitostech a v případech, kdy rodiče své povinnosti neplní a o dítě se nezajímají, též ho zastoupit v zásadních záležitostech. Vztažení zastupování týkajících se zásadních záležitostí, jakož i běžných, i na správu jmění by však ve své podstatě znamenalo omezení rodičů v jejich rodičovské odpovědnosti. V případě zásadních záležitostí navíc na základě pouhého rozhodnutí ředitele ústavního zařízení, což je nepřijatelné. K takovému omezení je kompetentní pouze soud. Běžnou správou, kterou je oprávněn, tak lze spatřovat v úschově určitých věcí, jež může dítěti odebrat.⁹⁵

⁹³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 1258, 1260-1262, 1287-1289

⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 7, s. 291-292

⁹⁵ KRÍSTEK, Adam. *Správa jmění dítěte svěřeného do ústavní péče, pozůstalostní důchod a úhrada péče*. [online] Právní rozhledy 2/2016, s. 56. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7gjp5d5sl42tm&groupIndex=0&rowIndex=0>

I v této formě péče o dítě může soud stanovit svým rozhodnutím jiné uspořádání práv a povinností.

Osvojitel

Pro úplnost je potřeba zmínit i osvojení. Osvojením podle § 832 odst. 2 občanského zákoníku získává osvojitel rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, jako náleží obecně rodičům. Osvojiteli tedy náleží práva a povinnosti správy jmění ve stejném rozsahu, se všemi oprávněním a povinnostmi, jako ji zákon přisuzuje obecně rodičům. Na základě § 833 odst. 1 zaniká automaticky osvojením příbuzenský vztah dítěte k původní rodině a zároveň s tím i práva a povinnosti z toho plynoucí. Původní rodiče tak ztrácí mimo jiné práva a povinnost jakkoliv se podílet na správě jmění dítěte. Jelikož jmenování poručníka či opatrovníka je vázáno na neschopnost či nemožnost výkonu správy jmění dítěte rodiči, zanikají osvojením dítěte i práva a povinnosti těchto jmenovaných osob.

7 Porušení povinností při správě

Jak vyplývá z předcházejících kapitol, jsou rodiče, jakož i jiné osoby spravující svěřený majetek, odpovědny za řádný výkon správy. Odpovědnost osob, které jmění dítěte spravují, se vztahuje na dobu spravování jmění až do okamžiku, převzetí jmění dítětem, případně než bylo předáno jiné osobě, které vznikla povinnost se o jmění starat. Příkladem lze uvést situaci, kdy bude ustanoven opatrovník pro správu jmění dítěte, do té doby budou odpovídat za správu rodiče, osvojitel, popřípadě poručník.

Přechod odpovědnosti však nedopadá na situaci, kdy je uzavřena smlouva, zpravidla rodiči, s odbornou osobou o spravování jmění dítěte. Osoba s odbornými znalostmi je odpovědná pouze vůči rodičům tím, čím se ve smlouvě zavázala. Rodiče se uzavřením smlouvy své odpovědnosti nezbavují, ale i nadále odpovídají dítěti za správu celého jmění. Stejně je tomu v případě odevzdání, byť i jen části jmění, dítěti, které není dosud plně svéprávné. Rodiče odpovídají i za část jmění předanou dítěti, jelikož jsou k tomu i nadále povinni ze zákona, z titulu rodičovské odpovědnosti, která jim zanikne až dosažením plné svéprávnosti dítěte. Samotné předání jmění, ať už dítěti, nebo jiné osobě, však neznamena zánik odpovědnost za správu za dobu, po kterou bylo jmění spravováno.⁹⁶ Případná újma vzniklá v důsledku porušení povinností při správě bude zpravidla majetkového charakteru, vyloučena však není ani povinnost rodičů či jiné osoby nahradit dítěti újmu nemajetkovou.⁹⁷

Svým jednáním se mohou rodiče také bezdůvodně obohatit, za což jsou samozřejmě také odpovědny. Jedná se o právo promlčitelné. Počátek běhu subjektivní lhůty se vztahuje na okamžik, kdy se dítě o vzniklé újmě či bezdůvodném obohacení dozví a zároveň mu bude známa osoba za to odpovědná. Počátek objektivní lhůty se poté vztahuje k okamžiku předání jmění dítěti.

Ve vztahu zákonný zástupce a zastoupený, stejně jako ve vztahu poručníka a poručence a vztahu osob žijících ve společné domácnosti, však promlčecí lhůta práv plynoucích z tohoto poměru po dobu jeho trvání neběží. Jedná-li se tak o odpovědnost rodičů za správu vůči dítěti, nezačne promlčecí lhůta běžet dříve, než skončí vztah rodiče a dítěte, tedy zpravidla až dosažením plné svéprávnosti dítěte. Pokud však dítě žije i po dosažení plné svéprávnosti s rodičem ve společné

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 1004-1007

⁹⁷ RADVANOVÁ, S. a kol., pozn. 4, s. 98-99

rodinné domácnosti, promlčecí lhůta začne běžet, až dítě opustí společnou domácnost.

Na promlčení práv dítěte, popřípadě práv směřujících proti dítěti, dopadá i ustanovení stanovující počátek běhu promlčecí lhůty na den, kdy dítě získá zákonného zástupce či opatrovníka, za předpokladu, že jej nemá a mít ho musí. Pokud však již promlčecí lhůta započala běžet, její běh pokračuje, ale neskončí však dříve, než jeden rok poté, co je dítěti zákonný zástupce či opatrovník ustanoven.⁹⁸

K povinnosti nahradit vzniklou újmu či vydat předmět bezdůvodného obohacení bude obvykle docházet v důsledku porušení primární povinnosti spravovat jmění s péčí řádného hospodáře. Jak bylo pojednáno v kapitole týkající se správy s péčí řádného hospodáře, odpovídají za ni rodiče společně a nerozdílně. Odpovědni tedy budou oba rodiče i za předpokladu, že správu jmění vykonává fakticky pouze jeden z rodičů, aniž by se tak stalo na základě soudního rozhodnutí. Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře dopadá i na jiné osoby, na rozdíl od rodičů však jsou opatrovník i poručník odpovědni za řádnou správu soudu, nikoliv přímo dítěti.

Ke vzniku újmy či bezdůvodného obohacení může docházet na základě různých právních jednání, jež rodiče činí v rámci zastupování a správy jmění dítěte. A nejen na základě porušení svých povinností, ale také v důsledku překročení svých oprávnění.

V případě, že při správě jmění opatrovníkem či poručníkem dojde ke vzniku újmy či bezdůvodného obohacení, nejen že vzniká povinnost nahradit újmu či vydat předmět bezdůvodného obohacení, ale je to důvodem pro odvolání takové osoby z její funkce. V případě rodičů to může být důvodem pro omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti v oblasti správy jmění dítěte.

K bezdůvodnému obohacení zpravidla bude docházet porušením povinnosti vyžádat si souhlas soudu k právnímu jednání týkajícího se neběžné správy nezanedbatelné majetkové hodnoty. Vždy bude potřeba přihlížet ke konkrétním okolnostem případu, ale v zásadě je možné na přijaté plnění získaného na základě zdánlivého právního jednání, nahlížet z pohledu dosavadní judikatury. Podle té nepostačují argumenty, že zákonný zástupce jedná jménem

⁹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 1004-1007

a na účet zastoupeného, ale je potřeba přihlížet k tomu, kdo se skutečně daným jednáním obohatí, či majetek se rozroste, popřípadě nezmenší, ač k tomu mělo dojít. Jedná-li tedy rodič jménem dítěte bez právního důvodu, neznamená to automaticky bezdůvodné obohacení dítěte.⁹⁹

Sankci za porušení povinností lze kromě povinnosti nahradit újmu a vydat předmět bezdůvodného obohacení spatřovat i v dědické nezpůsobilosti rodiče. Na rozdíl od náhrady újmy a bezdůvodného obohacení, postihuje tato sankce pouze konkrétního rodiče. Není zde tedy odpovědnost solidární. Sankce se však nevztahuje pouze ke správě jmění, nýbrž musí být rodič zbaven rodičovské odpovědnosti jako celku, tedy celého souboru práv a povinností. Nestačí pouze její omezení či pozastavení. Je tedy zřejmé, že k porušování povinností řádné správy musejí přistupovat i další aspekty porušení rodičovské odpovědnosti, jež zadají příčinu k jejímu zbavení. Důvodem jejího zbavení může být pouze zneužívání jejího výkonu či závažné zaviněné zanedbávání výkonu.

Takový rodič je vyloučen z dědické posloupnosti. Jedná se tedy pouze o vyloučení z dědění podle zákona, nevztahuje se to však na případné dědění z jiného titulu. Taková ztráta dědické způsobilosti je trvalá, nic na ní nemění ani nabytí zletilosti či plné svéprávnosti dítěte. Samozřejmě k porušení povinností a následnému zbavení rodičovské odpovědnosti musí dojít během nezletilosti dítěte. Zákonem však dále není řešena možnost zpětného nabytí rodičovské odpovědnosti. Zda tím rodič nabude zpět i dědickou způsobilost či se jedná o ztrátu opravdu trvalou a obnovení rodičovské odpovědnosti na ní nebude mít vliv.¹⁰⁰

⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2012 sp. zn. 28 Cdo 4740/2010

¹⁰⁰ RADVANOVÁ, S. a kol., pozn. 4, s. 99-100

8 Odměňování

Jmění dítěte se dotkne i případné odměňování správce, na které někteří správci mají nárok obecně, jiní jen za určitých podmínek. Vykonávají-li správu jmění dítěte jeho zákonní zástupci, plní tím svou povinnost a zároveň i právo, které pro ně plyne z rodičovské odpovědnosti. Mohlo by se jednat o rozpor s dobrými mravy, kdyby byl stanoven obecně nárok rodičů na odměnu za výkon správy nikterak složité, neboť ve své podstatě je výkon správy vázán na osobní vztah rodiče a dítěte. Rodiče tak jdou dítěti zároveň příkladem, jak se jměním hospodařit, čímž ho vychovávají. Svou povinnost mají plnit v rámci respektování zákonných povinností a nikoliv pro vidinu možné odměny. Obecně tak rodičům nárok na odměnu nevzniká.

Jmění dítěte však může být značně rozsáhlé či rozmanité. Jeho správa tak bude vyžadovat větší nároky na rodiče, ať už odborné, nebo časové. Pokud rodiče správu po dobu, kdy jim jmění bylo svěřeno, vykonávali řádně, mají po skončení správy nárok na přiměřenou náhradu. Patrně tomu tak bude, kdy budou rodiče muset v důsledku rozsahu či rozmanitosti správy upřednostňovat spravování jmění před vlastním výdělkem. Nárok však není automatický, musejí ho uplatnit.

K uspokojení nároku rodičů na odměnu však může dojít pouze za situace, kdy dítěti ze jmění vznikl výnos. Výnosem lze rozumět prospěch, který byl za doby spravování majetku získán nad rámec majetkové podstaty svěřeného jmění a takový výnos zde existuje i po skončení správy. Je nutné tedy k hledisku výnosu přihlížet k okamžiku skončení správy. Zákon však neumožňuje na odměnu použít majetek dítěte.

Přiměřená odměna může být rodičům přiznána již za výkonu správy, pokud okolnosti nasvědčují tomu, že budou jmění vykonávat řádně. Odměna je jim přiznána zpravidla jako roční částka, ale podle okolností může soud určit i jiný časový úsek. Zákon už však neřeší, z jakých prostředků se odměna přiznaná během spravování má hradit. Lze dovozovat, že má být hrazena rovněž z případných výnosů, pokud tedy z majetku dítěte žádný výnos neplyne, není ani v tomto případě možné rodiče uspokojit z majetku dítěte a snížit tak jeho majetkovou podstatu.

Odměna je vázána pouze na právo a povinnost správy jmění, tedy netýká se ostatních složek rodičovské odpovědnosti. Proto případné omezení rodičovské odpovědnost v jiných složkách než ve správě jmění, by se nemělo případného

odměňování dotknout. Více, než v ostatních případech, se zde patrně bude přihlížet k řádnosti výkonu správy, jakož i rozmnožení majetku dítěte.

V případě následné odměny i odměny vyplácené během správy zákon hovoří o rodičích. S přihlédnutím k tomu, že jsou v případě porušení povinností zavázáni společně a nerozdílně, lze předpokládat, že si odměnu může nárokovat i rodič, který se na správě jmění nijak nepodílí, aniž by tak stanovil soud.

Je nepochybné, že při správě jmění bude docházet také ke vzniku nákladů. Na jejich úhradu budou zpravidla použity příjmy z majetku dítěte. Příjmy však postačovat nemusejí, a pak bude nastávat situace, kdy vzniklé náklady budou hradit rodiče ze svého jmění, či jim budou vznikat náklady pouhým výkonem správy. Na jejich úhradu mají rodiče nárok vždy, ať se jednalo o jmění, jehož správa nebyla nikterak obtížná, nebo naopak o správu náročnou. Nárok rodiče musejí uplatnit u soudu zpravidla po skončení správy, kde musejí výši požadovaných nákladů samozřejmě doložit.¹⁰¹

Rozdílně je pojato odměňování opatrovníka pro správu jmění, popřípadě též i poručníka, pokud nebyl ustanoven opatrovník pro správu jmění. Koncepce vychází prvořadě ze skutečnosti, že pro tyto osoby není správa jmění zákonnou povinností vyplývající z osobního vztahu, ale vzniká jim na základě soudního rozhodnutí, kterým jsou do funkce jmenováni, jelikož není správa řádně zajištěna skrze rodiče. Opatrovník a v popsaném případě i poručník, mají nárok na odměnu vždy, zatímco rodiče pouze v případech správy obtížné.

Na základě § 951 odst. 2 občanského zákoníku je odměna i zde přiměřená obtížnosti správy a také je hrazena z výnosů jmění. Rozdílně však může soud rozhodnout o uspokojení nároku na odměnu z majetku dítěte za předpokladu, že výnos k jeho uhrazení nepostačuje. O výši a době, po kterou jim odměna náleží, rozhoduje soud.

Obdobně je tomu u nákladů podle § 951 odst. 1 občanského zákoníku. Zatímco o odměně rozhodne soud, náklady je opatrovník, poručník oprávněn, na rozdíl od rodičů, si strhnout z výnosů jmění sám. Teprve nepostačuje-li výnos k jejich úhradě, musí se obrátit na soud, který může povolit úhradu z majetku dítěte. Oproti nákladům, na jejichž úhradu mají nárok rodiče, zákon stanovuje právo opatrovníka či poručníka na úhradu nákladů pro správu potřebných.

¹⁰¹ RADVANOVÁ, S. a kol., pozn. 4, s. 95-98

9 Zánik správy

Zánik správy váže zákon zpravidla na dosažení plné svéprávnosti dítěte. Daný okamžik je předpokladem, že dítě je dostatečně vyspělé na to, aby bylo schopno se o své jmění starat samo, tedy posuzovat své právní jednání a jeho následky, schopno uvědomovat si hodnotu jmění a nakládat s ním podle svého uvážení.

K takovému okamžiku mají rodiče povinnost předat dítěti spravované jmění se všemi jeho přírůstky, které nebyly spotřebovány na zákonem připouštěné záležitosti. Kromě toho jsou rodiče povinni odevzdat dítěti i vše, co pro dítě za jeho majetek nabyli. Nabízejí se dvě možnosti předání jmění, buď je jmění fakticky předáno dítěti, je-li to možné, nebo je v ostatních případech na dítě převedena správa jeho jmění. Jedním z důvodů, proč jsou rodiče povinni bez zbytečného odkladu předat dítěti také vyúčtování ze správy, je možnost snazšího zjištění skutečnosti, zda dítěti nevznikl nárok na náhradu újmy vzniklé porušením povinností při správě.

Pokud se správa týkala rozsáhlého, popřípadě rozmanitého jmění, nebude zpravidla možné vyúčtování podat v krátké době. Je však potřebné, aby vyúčtování bylo dítěti předáno co nejdříve, neboť od skončení vztahu zákonného zástupce a zastupovaného počíná běžet promlčecí doba. I proto je jako mezní doba pro předání vyúčtování stanoveno šest měsíců ode dne nabytí plné svéprávnosti dítětem.

V této lhůtě může dítě požadovat vyúčtování správy po svých rodičích, pokud vyúčtování nežádá, nemusejí jej rodiče předkládat. Vyúčtování správy od svých rodičů však dítě může požadovat až po nabytí plné svéprávnosti, a to i za situace, kdy rodiče přestali jmění spravovat ještě před tím, než se dítě stalo plně svéprávným. Správu jmění za takové situace převzala jiná osoba.

Dítě má právo žádat vyúčtování svého jmění, i přestože rodiče nemají povinnost vést účetnictví, či jakoukoli jinou evidenci jmění dítěte. V souvislosti s povinností spravovat jmění s péčí řádného hospodáře lze však dospět k povinnosti vést o jmění určité záznamy. Rozsah se bude odvíjet od složitosti správy. Jako nejsnazší se bude jevit situace, kdy jsou rodiče povinni vést o jmění dítěte účetnictví podle zvláštních zákonů. Poté může být dítěti předloženo pouze účetnictví za předpokladu, že bylo vedeno o celém jmění. Zákonem není stanovena žádná forma předkládaného vyúčtování, pokud není předkládáno

účetnictví. Lze předpokládat, že se bude jednat o jednoduché vyčíslení aktiv, pasiv, přírůstků a případných ztrát, kterých bylo během správy dosaženo. Rozsah a obsah vyúčtování se samozřejmě bude odvíjet od rozmanitosti a rozsahu jmění.¹⁰²

Kromě řádného skončení správy jmění rodiči mohou nastat i jiné situace, které budou znamenat skončení spravování jmění dítěte rodiči. Může se jednat o skončení trvalé i o stav dočasný. Půjde o situace, kdy jmění nemůže být rodiči spravováno v důsledku smrti obou rodičů, nebo pouze jednoho za předpokladu, že má dítě pouze jednoho rodiče. Dále se bude zpravidla jednat o případy omezení výkonu rodičovské odpovědnosti, jejího zbavení a ve zvláštním případě též jejího pozastavení. Omezení se samozřejmě musí týkat práva spravovat jmění dítěte. V těchto případech končí správa jmění vykonávaná rodiči a přechází na jiné osoby, pokud dítě dosud nenabýlo plné svéprávnosti. Není-li dítě plně svéprávné a zároveň rodiče přestávají spravovat jeho majetek, nedochází k předání jmění dítěti.

Skončením správy jmění vykonávané poručníkem nebo opatrovníkem vzniká také těmto osobám povinnost bez zbytečného odkladu, nejdéle však do šesti měsíců, vydat vše, co měli z důvodu výkonu své funkce u sebe. Poručníkovi a opatrovníkovi občanský zákoník v § 938 odst. 1 stanovuje povinnost postoupit vše, co náleží dítěti, vůči soudu. Zároveň s tím jsou povinni vypracovat a předložit soudu závěrečnou zprávu týkající se souhrnně výkonu funkce poručníka či opatrovníka. Součástí závěrečné zprávy je závěrečný účet shrnující aktiva, pasiva, přírůstky a případné ztráty spravovaného jmění. Oproti vyúčtování, které předkládají rodiči pouze, pokud jej dítě vyžaduje, nemá poručník ani opatrovník možnost se své povinnosti zprostit. V nemožnosti zprostit se povinnosti vypracovat závěrečný účet se projevuje veřejný dohled nad výkonem jejich funkce, jemuž podléhají.

Pokud funkce poručníka skončí dříve, než dosažením plné svéprávnosti dítěte, je tomu zpravidla osvojením nezletilého dítěte, nebo odpadnutím překážek, pro něž správu jmění nevykonávali rodiče. Nepochybně končí správa také smrtí poručníka, jeho odvoláním či zproštěním funkce. Poslední dva případy nastávají na základě soudního rozhodnutí. Pokud dítě dosud není plně svéprávné, vykonává

¹⁰² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 999-1000

správu jmění dítěte orgán sociálně-právní ochrany dětí do doby jmenování nové osoby poručníkem.¹⁰³

Dojde-li k zániku správy jmění v důsledku smrti poručníka, přechází na základě § 938 odst. 2 občanského zákoníku povinnost vydat vše, co náleží ze správy dítěti, na jeho dědice, případně na každého, kdo k tomu má přístup, nemá-li poručník žádné dědice.

K výše popsaným způsobům zániku správy jmění vykonávané poručníkem dochází za předpokladu, že je jím správa vykonávána. Znamená to situaci, kdy nebyl pro správu ustanoven soudem opatrovník pro správu jmění. Výše zmíněné skutečnosti, na jejichž základě dochází k zániku funkce poručníka a s tím i k zániku správy jmění, jsou obdobné s případy správy jmění opatrovníkem pro správu jmění dítěte, neboť na základě ustanovení § 944 občanského zákoníku se ustanovení týkající se opatrovnictví přiměřeně použije i pro případ poručenství.

Byl-li opatrovník pro správu ustanoven pro zastupování dítěte pouze pro konkrétní právní jednání, končí spravování jmění dítě provedením daného právního. Míní se tím zejména situace existence společných majetkových práv. Obecně tedy se zánikem dané funkce konkrétní osoby zaniká i správa jmění vykonávaná touto osobou. Ke zmíněným situacím může dojít před dosažením plné svéprávnosti dítěte, poté dochází ke jmenování nové osoby pro správu jmění dítěte, popřípadě odpadly-li překážky, pro něž nemohli rodiče spravovat jmění dítěte, přechází správa jmění opět na rodiče.

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol., pozn. 8, s. 1204-1205

10 Závěr

Za první cíl práce bylo stanoveno osvětlit problematiku ustanovení, která přinesla rekodifikace soukromého práva v oblasti správy jmění dítěte. Patrně nejvýraznější problém bude činit zdánlivost právního jednání, které činí rodiče za své dítě v rámci správy jeho jmění bez potřebného souhlasu soudu.

Zákonodárce v novém občanském zákoníku demonstrativně zakotvil právní jednání, která považuje za neběžnou správu. S ohledem na to, že tato právní jednání budou mít velký dopad na jmění dítěte, je vyžadován souhlas soudu. Nejedná se však o nic nového. Demonstrativní výčet je pouze odrazem toho, co za neběžnou správu již dříve označila soudní praxe. Prvním úskalím ustanovení je potřeba vyžádat si souhlas soudu. Z toho lze usuzovat, že je nutné si nejprve opatřit souhlas soudu k zamýšlenému právnímu jednání a až poté ho učinit. V opačném případě, pokud je učiněno právní jednání bez potřebného souhlasu soudu, je totiž právní jednání sankcionováno zdánlivostí, tedy k němu se vůbec nepřihlíží.

Judikatura vztahující se k dřívější právní úpravě umožňovala zhojení právního jednání učiněného bez souhlasu soudu. Bylo judikováno, že dodatečným schválením soudu se právní jednání stává perfektním. S novou právní úpravou to již patrně nebude možné. Neboť nemají-li rodiče k danému právnímu jednání souhlas soudu, taktové učiněné právní jednání tu není, nepřihlíží se k němu, a tedy není možné ho jakkoli zhojit.

Obecně by bylo možné za řešení považovat uzavření smlouvy s odkládací podmínkou, jež by se stala účinnou v okamžiku právní moci rozhodnutí soudu, kterým by byl udělen souhlas. Nicméně zde opět vyvstává otázka platnosti či neplatnosti takové smlouvy, když souhlas soudu lze považovat za jednu z náležitostí takové smlouvy. Vyřešení tohoto nejvýraznějšího problému tak přinese až soudní praxe, popřípadě změny právní úpravy.

Jako druhý cíl práce je stanoveno podání přehledu o skutečnostech, jež se správou jmění souvisejí a promítají se obecně do majetkové sféry dítěte. Pro uvedení čtenáře do problematiky správy jmění dítěte je potřeba na úvod zmínit nejen pojem dítěte, ale také soubor jeho práv a povinností, které jsou mu dány z důvodu potřeby jeho větší ochrany. Proto tato práva a povinnosti náleží pouze dětem. Na druhou stranu nutno podotknout, že takto stanoveným právům

a povinnostem odpovídají práva a povinnosti zejména rodičů, kteří jsou primárně zmocněni k hájení zájmů svých dětí.

Právo a povinnost správy jmění dítěte vyplývá ze souboru práv a povinností označovaných jako rodičovská odpovědnost. Pouze práva a povinnosti, jež jsou součástí rodičovské odpovědnosti, mohou být soudem rodičům omezena, pozastaven výkon či jich mohou být zcela zbaveni. I proto se, kromě správy jmění dítěte vykonávané rodiči, práce zabývá i případy, kdy je správa jmění dítěte vykonávána jinými osobami. Rozsah působnosti při správě jmění však ve většině případů je pro jiné osoby omezenější než u rodičů. Rovněž také jiné osoby jsou podrobeni větší kontrole, a to dohledu soudu.

Rozdílně je také pro rodiče a jiné osoby stanovena případná odměna za výkon správy. Zatímco rodiče obecně nárok na odměnu nemají, jiným osobám ve většině případů takový nárok vzniká. Nebylo by však spravedlivé, aby v případě náročné správy, kterou rodiče řádně vykonávají, neměli právo přiměřenou odměnu rovněž požadovat. Drobné odchylky jsou rovněž stanoveny pro úhradu případných nákladů vzniklých rodičům a jiným osobám při správě jmění.

Téměř shodně je poté upraveno porušení povinností při správě jmění a zánik správy. Při porušení povinností správcům vzniká sekundární povinnost spočívající v náhradě újmy, jakož i případné vydání bezdůvodného obohacení. Druhotný důsledek porušení povinností se může u jednotlivých osob odchylovat. Zatímco při porušení povinností správy u rodičů takové porušení může zavdat příčinu například pro omezení jejich rodičovské odpovědnosti v oblasti správy jmění, v případě jiných osob může nastat například jejich odvolání. Je to logické, neboť rodiče odvolat možné není. Následky jsou ve výsledku však obdobné. Nadále taková osoba nemá právo ani povinnost jmění nadále spravovat.

S tím se samozřejmě pojí zánik správy, který je ve většině případů shodný, například smrt, okamžik předání jmění dítěti či jiné osobě. V návaznosti na předchozí odstavec je odlišnost zániku správy spojen zejména v možnosti odvolat některé jiné osoby spravující jmění dítěte, jako například opatrovníka.

Jakousi druhou rozdílností je fakt, vůči komu jsou činěny závěrečné kroky při skončení správy. Rodiče primárně při standardním konci správy, kdy je jmění předáváno dítěti, činí kroky právě vůči němu. Jiné osoby ve většině případů

podléhají veřejnému doзору ze stran soudu, proto jejich závěrečná jednání směřují vůči soudu. Spočívají nejen v předání jmění, ale také v konečném vyúčtování.

Jak již bylo několikrát zmíněno, dítěti jako představiteli budoucí generace společnosti a osobě nedostatečně vyspělé a způsobilé k ochraně svých zájmů, je potřeba poskytnout zvýšenou ochrany. Tímto směrem se také nová úprava soukromého práva v oblasti správy jmění nezletilého dítěte ubírá. I právně vzhledem k dosud nevyjasněným otázkám souvisejících právě s novou úpravou, je téma práce možné považovat za aktuální a vhodné pro bližší úvahy.

11 Seznam použitých zdrojů

Literatura

HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině: komentář a předpisy související*. 6. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. s. 215-217. ISBN 80-7201-451-X

HRUDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část: absolutní majetková práva*. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 266-267. ISBN 978-80-7380-495-4

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Spisy právnické fakulty (řada teoretická), sv. 124. s. 19-24. ISBN 80-210-0694-3

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 376. s. 258-267. ISBN 80-7239-192-5

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, xxxi, s. 1349. s. 805. ISBN 978-80-7400-503-9

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Academia iuris, xxxviii, s. 328. s. 33. ISBN 978-80-7400-552-7

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§1-654): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře, xx, s. 1380. s. 1696, ISBN 978-80-7400-529-9

NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. 1. vyd. Praha: Linde, 1995. s. 114-117. ISBN 80-85647-84-2

PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2001. s. 105-110. ISBN 80-7317-002-7

RADVANOVÁ Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. Právnické učebnice, xix, s. 227. s. 99-100. ISBN 80-7179-182-2

RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty, xvi, s. 197. s. 24-35, ISBN 978-80-7400-578-7

SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474): komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře, xvi, s. 1260. s. 1153. ISBN 978-80-7400-499-5

SVEJKOVSKÝ, J., MAREK, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku: komentář (§ 1400-1474)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckovy komentáře, xx, s. 544. s. 31-35. ISBN 978-80-7400-548-0

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., a kol. *Občanské právo hmotné 3. 5. jubilejní aktualiz.* vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 132. ISBN 978-80-7357-466-6

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 127-137. ISBN 978-80-7478-370-8

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře. s. 438-443. ISBN 978-80-7478-457-6

TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty, xviii, s. 126. s. 16-23. ISBN 978-80-7400-596-1

VESELÁ, Renata. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 177-180. ISBN 80-86432-48-3

WIPLLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. s. 188-189, 196-197. ISBN 978-80-7478-683-9

Články

GREGOROVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Výchova, výživa a státní sociální podpora*. [online] Právní rozhledy 4/1999, s. 169. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptcojzhfpxa4s7grpxg5dsl4ytmoi&groupIndex=0&rowIndex=0&relationType=reference&referenceType=passive&referenceName=zakladnipredpis_c&originalDocumentId=onrf6mjzgyzv6ojufzygmojxfu2a&showLowerSectionsRelations=false&activeFacets=36340&sortType=rank-rp&firstPage=0¤tPage=0

KŘÍSTEK, Adam. *Správa jmění dítěte svěřeného do ústavní péče, pozůstalostní důchod a úhrada péče*. [online] Právní rozhledy 2/2016, s. 56. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgzpxa4s7gjpxg5dsl42tm&groupIndex=0&rowIndex=0>

LIPAVSKÝ, Jan a Erika HORNÍČKOVÁ. *Souhlas či schválení soudu u právního jednání za nezletilého?* [online]. 2014-9-3 [cit. 2016-02-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-ci-schvaleni-soudu-u-pravniho-jednani-za-nezletileho-95022.html>

PAVLÍČEK, Tomáš. *Některé aspekty péče o jmění dítěte dle nového občanského zákoníku*. [online]. Právní rozhledy 15-16/2014, s. 538. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpxa4s7ge2v6mjw15zxi4s7guztq&groupIndex=5&rowIndex=0>

ŠPERKOVÁ, Kateřina. *Dispozice s prostředky na stavebním spoření pro nezletilé dítě jen se souhlasem opatrovníckého soudu...?*[online]. 2014-10-21[cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dispozice-s-prostredky-na-stavebni-sporeni-pro-nezletile-dite-jen-se-souhlasem-opatrovnickeho-soudu-95743.html>

Právní předpisy

Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb.

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

důvodová zpráva k občanskému zákoníku

Judikatura

nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 1. 2006 sp. zn. IV. ÚS 257/05

nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 10. 2006 sp. zn. IV. ÚS 246/06

nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14

rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 6. 1927 sp. zn. R I 571/27

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008 sp. zn. 29 Cdo 2531/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2010 sp. zn. 28 Cdo 3429/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 33 Cdo 2919/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011 sp. zn. 21 Cdo 1433/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2012 sp. zn. 28 Cdo 4740/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2012 sp. zn. 33 Cdo 2289/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 25 Cdo 424/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2275//2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2014 sp. zn. 25 Cdo 1216/2012
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012 sp. zn. 8 Tdo 1219/2012
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2013 sp. zn. 33 Cdo 3391/2011
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2015 sp. zn. 29 Cdo 5330/2014
rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 9. 2000 sp. zn. 35 Ca 73/99

Elektronické zdroje

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk č. 425/0 část č. 1/4 Novela z. o stavebním spoření.* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=425&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk č. 425/0 část č. 1/4 Novela z. o stavebním spoření: důvodová zpráva.* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=425&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Sněmovní tisk 425/4 část. č. 1/2 Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 425/0*[online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=425&ct1=4>

SENÁT PČR. *Senátní tisky.* [online]. Copyright ©2016 Senát PČR.[cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s38

33

SENÁT PČR. *Senátní tisk č. 204, 10. funkční období 2014-2016* [online]. Copyright ©2016 Senát PČR. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/78700/66179>

12 Resume

This thesis has two objectives. The first of them is to provide an overview about facts related to the administration of property of a minor child. The administration of property of a minor child is one of many rights that the child has. But is it not a single right that is related to the property sphere of the child. However, it is key. Especially, are the parents competent to the administration of property of a minor child. It follows from a parental responsibility. Not infrequently come situations, when the administration is not exercised by parents for whatever reason. Therefore, it is necessary to protect the child's interests from other persons. Exactly with the administration of property exercised by some other person related to the remuneration for administration. But the parents can have under certain conditions the right to remuneration too. It is necessary to note the consequences of a breach of responsibility for the administration of property too, anyway as duties in the end of administration. These issues are discussed in individual chapters.

The second of the objectives of this thesis refers to the change in the property sphere of the child, which brought the recodification of private law. Changes in legislation were motivated by the objective to provide more protection of the property interests of the child. However, the changes brought with them many questions. However, the Civil Code does not answer them already. The answers will bring over time jurisprudence or amendment of problematic provisions.